ИШОНЧ

Шу азиз Ватан — барчамизники!

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерациясининг газетаси

12 ноябрь 1996 йил, сешанба

№ 90 (337)

БУ СОНДА:

2 БИЗДАН СЎРАБСИЗ...

3 СОҲИР САНЪАТКОР

4 БАНГОЛ СОҲИЛИДА

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Бельгияга расмий ташрифи муносабати билан

ТАШАББУС ИККИ ТОМОНЛАМА БЎЛИШИ КЕРАК

«Бельгия Ғарбий Европанинг марказида жойлашган. У Европа Иттифоқига ўзига хос дарвоза сифатида 400 миллион истеъмолчига эга бўлган бозорга йўл очади. Биз Ўзбекистон учун ана шу бозор дарвозасини кенг очишга ҳозирмиз» - деди Бельгия Ташқи савдо бошқармаси бош директори муовини Эмиль Гоффен «Жаҳон» Ахборот агентлиги мухбири билан мусоҳабада.

Бу Бошқарма ижтимоий савдо тузилмаси сифатида 1948 йили ташкил топган. Кўзланган мақсад эса аниқ: Бельгиянинг экспорт имкониятларини молиявий жиҳатдан таъминлаш ва яхшилаш, хорижда ҳамкорлар топишга кўмаклашиш, семинарлар, кўргазмалар, қабуллар, учрашувлар ўтказиш йўли билан алоқалар ўрнатиш, амалий ахборотлар тарқатиш. Айтмоқчи, анъанага кўра, Бельгия Қироллигининг шаҳзодаси Бельгия ташқи савдо идорасининг фахрий президенти ҳисобланади. 1993 йили тож кийиш маросимига қадар уни Қирол Альберт Иккинчи ҳам бошқарган. У 1984 йили ташқи савдо соҳасида мутахассислар тайёрлаш бўйича жамғарма ҳам таъсис этган эди. Бўлғуси Қирол Бельгия тадбиркорларининг 90 ҳайъатига бошчилик қилган.

- Жаноб Гоффен, шу йил ёзида Сиз Бельгия ҳукумат ва ишбилармон доираларининг ҳайъати таркибида Ўзбекистонда бўлган эдингиз. Мамлакатимиз раҳбарлари билан учрашувларда қатнашгансиз. Тадбиркорлар билан музокаралар олиб бордингиз.

Бундай мулоқотлар давом этадими? Ана шу сафардан олган таассуротларингиз қандай ?

- Ҳайъат шаклланаётган пайтда биз учун кутилмаганда 70 дан ортиқ банк ҳамда машҳур компания раҳбарлари Ўзбекистонга бориш истагини билдирдилар. Ташрифимиз бор-йўғи уч кун давом этди. Аммо ана шу қисқа вақт ичида Ўзбекистон тадбиркорлари вакиллари бельгиялик ҳамкорлари ишончини қозона олдилар. Бизнинг ишбилармонларимиз республикада бозор ислоҳотлари қандай суръатлар билан давом эттиралаётганлигини ўз кўзлари билан кўрдилар.

Мулоқотларни давом эттириш масаласига келсак, Бельгиянинг миллий суғурта агентлиги Ўзбекистонга 1 миллиард Белгия франки ажратиш учун кредит тармоғи очиш ҳақида махсус қарор чиқарганини таъкидламоқчиман. Банкирлар ва молия ходимлари сўзига қараганда, бу республикамизда рўй бераётган иқтисодий ўзгаришлар, уларни Бельгия ҳукумати сиёсий жиҳатдан қўллаб-қувватлаётгани натижаси бўлди. Яқингача кредит тармоғи 100 миллион франк миқдоригача чеклаб қўйилган эди.

Маълумки, Тошкентда Бельгиянинг 3 фирмаси рўйхатдан ўтган. 4 қўшма корхона муваффақиятли фаолият олиб боряпти. Бизнингг сафаримизга қадар, яъни ўтган йили Люксембург шаҳзодаси Жан бошчилигида йирик «Коминко» компанияси раҳбарлари Ўзбекистонга бориб келди. Шаҳзода Жан Президент Ислом Каримов қабулида ҳам бўлган эди. Бундан олдин - 1994 йил февралида Ўзбекистон вилоятлари ҳокимларининг бир гуруҳи Бельгияда меҳмон бўлди. Тўқимачилик ва пардозлаш машиналари, гилам тўқиш ускуналари, сут ва гўштни қайта ишлаш моҳаларига ихтисослашган фирмалар вакиллари билан музокаралар олиб борилди.

Шуни эслаш ўринлики, икки мамлакат тадбиркорлари ўзаро ҳамкорлиги узоқ тарихга эга, Тошкентдаги илк трамвай йўллари аср бошларида айнан бельгиялик мутахассислар кўмаги билан қурилган эди.

- Сизнингча, Бельгия сармоядорларини Ўзбекистонга янада кўпроқ жалб этиш учун нималар қилиш керак?

- Ўзбекистон бозорига қизиқиш катта. Бироқ бизда республикангиз эга имкониятлар ҳақида маълумотлар жуда кам. Корхоналар бизнес каталоги йўқ. Бу масалада Ўзбекистоннинг ўзи кўпроқ ташаббускорлик қилиши керак. Бельгия ташқи савдо идораси ўз журналининг саҳифаларини Ўзбекистонга бағишлашга тайёр. Бинобарин, ҳозир 1997 йил майида Брюсселда «Ўзбекистон: сармоя киритиш учун янги майдон» мавзуида халқаро анжуман ўтказиш масаласи кўриб чиқиляпти. Бунга Американинг Европадаги йирик савдо ва сармоя маркази ташаббускорлик қилаётир. У ана шу анжуманга 750 га яқин тадбирларни таклиф этмоқчи.

- Ўзбекистон Республикаси Президентининг расмий ташрифи чоғида Бельгия ташқи савдо идорасида мамлакатингиз тадбиркорлари билан учрашув ҳам режалаштирилган. Бу учрашувда кимлар қатнашмоқчи?

- Деярли барча жаҳонга машҳур фирма ва компаниялар раҳбарлари бу учрашувга келиш истагини билдирдилар. Улар бу тадбирда иштирок этишни ўзларига юксак гараф деб ҳисоблайдилар.

Темур НИЗАЕВ,
«Жаҳон» Ахборот агентлиги,
Брюссель шаҳри.

Ислоҳот одимлари

БЕШАРИҚЛИКЛАР ШИЖОАТИ

Иқтисодий ислоҳотларни изчиллик билан амалга ошириш, қишлоққа саноатни олиб кириш, хизмат кўрсатиш шахобчаларини кенгайтириш борасида кейинги 5 йил ичида Бешариқ туманида анчагина ишлар қилинди. 4 та йирик давлат хўжалиги ширкатлар уюшмасига айлантирлиб, уларнинг мулклари давлат тасарруфидан чиқарилди. Республикада биринчилардан бўлиб агросаноат уюшмаси ўрнига агрофирма ташкил этилди. Ҳозирги кунда агрофирма таркибида 22 та хўжалик, корхона ва ташкилот, 5 та ҳиссадорлик, хусусий ферма, 91 та кичик корхона, 144 та деҳқон фермер хўжалиги ишлаб турибди. Туманда пахта тозалаш, йигирув, тикув, мебелсозлик, «Чевар» тикувчилик корхоналари, Яккатут машинасозлик заводи, унга яқин саноат корхонаси, 6 та қурилиш ташкилоти мавжуд.

Бундан ташқари туманда 297 та кичик, хусусий ишлаб чиқариш, савдо фирмалари ва хизмат шахобчалари ишлаб турибди. Уларда ўтган йили 55 миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарилди. 2 миллион сўмлик хизмат кўрсатилди. Қарийб 17 миллион сўмлик даромад олинди.

Ўтган беш йил ичида 2042 ўринли мактаб, 375 ўринли боғча, 2210 квадрат метрлик турар-жой, 70 ўринли «Устоз» санаторийси, 2 та қишлоқ амбулаторияси, 100 дан ортиқ савдо дўконлари қурилиб ишга туширилди. 151 километр табиий газ, 130 километр ичимлик суви учун қувурлар ётқизилди. Тумандаги «Рапқон» жамоа хўжалигида консерва цехи, атлас тўқиш, терини ишлаш ва пойабзал тикиш, гилам, тўқиш, ип йигирув цехлари, ғишт заводи, бир неча тегирмон ишлаб турибди. Туман марказида 5000 ўринли стадион, «Тадбиркор банк», 30 та савдо дўкони биноси қурилиб фойдаланишга топширилди. 10 километр узунликдаги тоза ичимлик суви, 30 километрли табиий газ қувурлари ўтказилиб, қишлоқларни газлаштириш янада кенгайтирилди.

Давлат санитария назорати, дизенфекция станцияси, саломатлик маркази, 11 та хусусий дорихона, тиш касалликлари, болалар ва катталар поликлиникаси, 14 та қишлоқ врачлик амбулаторияси, 54 та фельдшерлик-доялик, саноат корхоналари қошида 9 та соғломлаштириш пунктлари ишлаяпти. Туман шифокорлари зарур тиббиёт асбоб-ускуналари билан таъминланган. Дори-дармонлар тақчиллигига қарамасдан беморларни даволаш ишларига эътибор кучайтирилган. Туман ҳокимлигининг ғамхўрлиги туфайли яқинда битта «ГАЗ-31» ва иккита «РАФ» енгил машиналари ҳомий корхоналар ҳисобидан «Тез ёрдам» хизматига олиб берилди.

Даволаш-профилактика ишларининг натижаси сифатида бир неча йиллардан буён бўғма, вабо, шол касалликларининг олди олинганлиги, кейинги йилларда қорин тифи, қизамиқ касалликлари қайд этилмаганлиги, оналар ва болалар ўлими кескин камайганлигини айтиш жоиздир.

Кўриниб турибдики, бешариқликларнинг шижоати анча самара берди, уларнинг иқтисодий, ижтимоий, қолаверса, маънавий турмуши сезиларли даражада яхшиланди.

Аҳмаджон ТЎХТАСИНОВ,
«Ишонч» мухбири.

Янгийўл тумани «Озод» жамоа хўжалиги комбайнчилари иш жараёнида ҳам матбуот билан мунтазам танишиб боришмоқда.

Суратда: раис муовини А.Отахонов комбайнчилар билан.

Р.Галиев олган сурат.

Иқтисодиёт хабарлари

ЎЗИГА ХОС ҚУЛАЙЛИК

Самарқандликлар телефон алоқаси ишида ўзгариш бўлганини сезишмоқда. Албатта, яхши томонга. Бунинг сабаби бор. Самарқандда Ўзбекистон-Индонезия қўшма корхонаси «Узбектелеком интернэшнл» ҳиссадорлик жамиятининг иш бошлаганлиги ўзига хос қулайлик бўлди. Яқинда Самарқанд ҳамда Шаҳрисабз шаҳарларида рақамли телекоммуникацион комплексларининг ишга туширилишига бағишланган тантана бўлди.

Ушбу тадбир иштирокчилари Челак туманидаги Имом ал-Бухорий масжидини зиёрат қилдилар. «Афросиёб» меҳмонхонасида вилоят ҳокимлиги томонидан қўшма корхона очилиши шарафига қабул уюштирилди.

Тантанага корхонанинг индонезиялик ҳамкорлари Индонезиядаги «Бакри Кооьюни кейшнс» корпорациясининг раҳбари Абу Ризал Бакри жаноблари бошчилигида ташриф буюришди.

ТАДБИРКОР АЁЛЛАР

Аёллар ўртасида ҳам тадбиркорликка ишбилармонликка қизиқиш, интилиш кундан-кунга кучаймоқда. Шу борада Самарқанд вилоятида «Тадбиркор аёл» ассоциацияси фаолият кўрсатмоқда. Республика тадбиркор аёллари уюшмасининг ташаббуси билан вилоятда безнеснинг ривожланишида аёлларнинг ўрни, уларнинг иштирокига бағишланган семинар кенгаш бўлиб ўтди. Семинарда 60 дан ортиқ ишбилармон аёллар қатнашишди.

Семинарни касаба уюшмалари вилоят кенгашининг раиси М.Боқиева очди. Шунингдек ташриф буюрганлардан АҚШнинг Марказий Осиёдаги кредит компанияси вице-президенти Лиза Тарантино компания Ўзбекистондаги тадбиркор аёлларни қўллаб-қувватлаш борасида амалга оширилаётган ишлар ҳақида гапирди.

МАРРА ЭГАЛЛАНДИ

«Гулистон» жамоа хўжалиги Фарғона туманидаги кўзга кўринган хўжаликларидан бири ҳисобланади. Унга билимдон, тажрибали аграном Жалолидин Нажмиддинов етакчилик қилиб келяпти. Хўжалик миришкорлари 425 гектар ерга «Фарғона-3» навли чигит қадаб, ҳар гектар ердан 22,6 центнердан жами давлатга 960 тонна сифатли пахта етказиб бериб, бу соҳадаги режани ортиғи билан уддаладилар. Бундай меҳнат ғалабасини қўлга киритишда Мамасодиқ Мирзалиев, Нажмиддин Анорбоев, Минабой Турдиматов, Холмирза Усмонов каби бригада муносиб улуш қўшишди. Бу жамоаларда ҳосилдорлик гектар бошига 26-28 центнердан ташкил этди. Пахтазорлардаги 800 дан ортиқ теримчилар, 70 нафари кўпмингкилограммчилар ҳаракатига қўшилиб меҳнат қилишди. Орзихон Сатторова, Шоҳидахон Юсупова, Маликахон Қодирова, Тиллохон Абдураҳмонова, Махбубахон Гулмирзаева, Муҳаббатхон Эрматова, Мақсудахон Охунова каби кўпмингкилограммчиларнинг ҳар бири мавсумда 5-8 тоннадан дурдона териб тўкишга муяссар бўлишди.

Пешона тери эвазига бунёд этилган ҳосилни қор-ёмғирли кунларга қолдирмай териб олишда хўжалик пахтакорларига Тўлқинжон Холматов етакчилигидаги «Аввал» технологик коллежи, Гулчеҳрахон Шарафуддинова бошлиқ Қувасой шаҳридаги 14-ҳунар билим юрти талабалари, хўжалик ҳудудидаги 40,41,59- ўрта мактаб ўқувчилари мададкор бўлишди.

Хўжалик далаларида ҳали хосил кўп. Айни кунларда хўжалик пахтакорлари мажбурият ҳисобига пахта териб давлатга топширишда ҳам туман хўжаликлари орасида пешқадамлик қилишяпти.

«Ишонч» мухбирлари.

БИРЖА ЯНГИЛИКЛАРИ

Республика кўчмас мулк биржаси ва унинг бўлимларида ўтган ҳафта савдолари унумли ва баракали бўлди. Ҳафта давомида 12 та кимошди, 7 та биржа савдолари ва 2 та танлов ўтказилди. Жами 21 та савдо мобайнида 244 та кўчмас мулк иншооти янги эгалари қўлига топширилди. Тадбиркор ва сармоядорлар ўз имконият ва истакларига кўра турли хилдаги ва қийматдаги мулкларни харид қилдилар. Булар орасида: 10 та автомобилларга ёқилғи қуйиш шахобчалари, 49 та автотранспорт воситалари, 123 та уй-жой қуриш, томорқа юритиш ва савдо шахобчалари ўрнатиш учун ер майдони, 22 та қурилиши тугалланмаган иншоот, 15 та қишлоқ хўжалик вазирлигига, 15 та «Узмевауузумсаноат» концерни тармоқларига қарашли ва бошқа корхоналар бор. Улардан тушган маблағ 40 миллион 533 минг сўмни ташкил этди. Айниқса энг унумли савдолар Самарқанд, Андижон, Жиззах, Навоий ва Тошкент шаҳри РКМБ филиалларида ўтди. Сотилган иншоотлар учун пул миқдори бўйича Самарқанд кўчмас мулк биржаси пешқадамликка эришди. Бу ерда 12 миллион 544 минг сўмга ҳар хил иншоотлар сотилиб, 4 та АЁҚШнинг ўзи 618 минг сўмга қўйилиб, 8 миллион 565 минг сўмга харид қилинди. Кейинги ҳафтада республика кўчмас мулк биржасининг барча вилоятларида мўлжалланган савдоларига энг харидоргир ва катта сармоя келтирадиган иншоотлар қўйилади.

****

Республика қимматли қоғозлар биржасида ўтган ҳафта давомида бўлиб ўтган оддий акциялар савдосида 41 та ҳиссадор жамоалар қатнашди. Улар ўзларининг 220,6 мингта акцияларини сотиб 74,6 миллион сўмлик маблағга эга бўлдилар. Бу кўрсаткич олдинги ҳафта савдо натижаларига қараганда 16,6 миллион сўм ортиқчадир. Йил бошидан 5537,1 мингта акциялар сотилган бўлиб, ундан тушган маблағ 2,2 миллиард сўмни ташкил этди. Савдо бўйича қуйидаги вилоятлар яхши натижаларга эришдилар:

Тошкент шаҳри-17,9 миллион сўм ёки 24 фоиз Сурхондарё вилояти-16,5 миллион сўм ёки 22,1 фоиз Тошкент вилояти-12,5 миллион сўм ёки 16,7 фоизни ташкил этдилар. Самарқанд ва Қашқадарё вилоятларида энг кам савдо ҳажми қайд қилинди. Жиззах ва Навоий вилоятларида умуман ҳечқандай савдо бўлмади. Шу ҳолатда ҳам биржа вилоят бўлимларида 24,5 миллион сўмлик акциялар сотилди. Бу кўрсаткич ҳафталик савдо ҳажмининг 32,8 фоизини ташкил қилади. Халқ хўжалиги тармоқлари бўйича биринчи ўринни қишлоқ хўжалик саноат мажмуаси (26,7 миллион сўм) иккинчи ўринни саноат (19,4 миллион сўм), учинчи ўринни қурилиш, транспорт ва алоқа мажмуалари эгаллади. Умуман айтганда биржа ва унинг вилоят бўлимлари ҳамда брокерлик шахобчалари қониқарли иш олиб бормоқдалар.

Бозор инфраструктураси

«МАДАД»ГА ИШОНСА БЎЛАДИ

Мамлакатимизда мулкчилик шаклларининг ўзгариб бораётганлиги туфайли бозор инфраструктурасига мансуб қурилмалар мавқеи кўтарилмоқда. Жумладан, суғурта ташкилотлари ҳақида ана шу фикрни айтиш мумкин. Зеро, суғурта бозор иқтисодиётини ҳаракатлантирувчи ва у билан чамбарчас боғлиқ тизимдир. Республикамизда нодавлат суғурта компаниялари кўпайиб бормоқда. Жумладан, вилоятимизда ҳам уларнинг сони 5-бтани ташкил этади. Мухбиримиз «Мадад» суғурта агентлиги Қашқадарё вилоят филиалининг бошлиғи Абдужалил Жумаев билан суҳбатлашди.

- Абдужалил ака, «Мадад» суғурта агентлигининг мақсад ва вазифалари ҳақида сўзлаб берсангиз.

- Маълумки, бизда илгари фақат битта давлат суғуртаси фаолият юритарди. Энди эса ҳусусий суғурта компаниялари ҳам кўпаймоқда. Бозор иқтисодиёти шароитида уларнинг аҳамияти катта. «Мадад» суғурта агентлиги кичик ва ўрта хусусий тадбиркорлар, деҳқон-фермер хўжаликларини ҳимоялашни ўз олдига мақсад қилиб қўйган. Унинг ташкил топганига бир йилдан ошди. Биз ҳозирча кредит, мол-мулк суғуртаси ва бахтсиз ҳодисалардан суғурта қилиш билан шуғулланаяпмиз. Айтайлик, тадбиркор 1 миллион сўм миқдорида кредит олиб бирон бир ишлаб чиқариш корхонаси қурмоқчи. У шу мақсадни қандай амалга ошириши ва қанча муддат ичида неча сўм фойда олиши тўғрисидаги лойиҳани «Бизнес-фонд»га тақдим этади. «Бизнес-фонд» лойиҳа билан танишиб чиқиб, уни кафолатлашни сўраб бизга мурожаат қилади. «Мадад» суғурта агентлиги лойиҳа ҳисоб-китобларининг аниқлиги ва шу лойиҳа туфайли тадбиркор зарар кўрмаслиги ишонч ҳосил қилгач, уни кафолатга олади. Шундан кейин тадбиркорга банкдан тегишли кредит ажратилади.

- Қандай ўлчовлар асосида суғурта қилинади?

- «Мадад» суғурта агентлиги вилоят филиали кичик ва ўрта тадбиркорларининг 1 миллион сўмгача ва деҳқон-фермер хўжаликларининг 2 миллион сўмгача бўлган кредит маблағларини кафолатга олади. Ундан ортиқ миқдордаги кредит суммаси суғурта агентлигимизнинг республика бошқаруви томонидан кафолатга олинади. Тадбиркор 1 миллион сўм миқдорида кредит оладиган бўлса бизнинг агентлигимизга 45 минг сўм суғурта пули ўтказади. Биз кафолатланган мулк қийматининг 90 фоизигача суғурта қиламиз.

Шу йилнинг биринчи ярмида кредит бўйича 100та лойиҳа билан ишладик. Кредитнинг умумий суммаси 72 миллион 500 минг сўмни ташкил этди. Мазкур лойиҳаларнинг 5таси қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш, 45таси фермер хўжаликлари, 29таси хизмат турлари, 5таси маҳаллий саноат ва 16таси қурилиш йўналишлари бўйича эди. Шунингдек, ярим йилликда 55та мулк суғуртаси амалга оширилди. Уларнинг умумий қиймати 17 миллион 800 минг сўмни ташкил этди.

- Тадбиркорлар билан суғурта агентлиги ўртасида баъзан келишмовчиликлар ҳам бўлиб турадими?

- Келишмовчилик эмас-у, баъзан тушунмовчилик бўлади. Айрим тадбиркорлар кредит олиш олдидан лойиҳа ҳисоб-китобларини аниқ ва пухта тузишмайди. Биз эса амалга оширилмоқчи бўлган иш лойиҳада тўғри ҳисоблаб чиқилганига ишонганимиздан кейингина уни кафолатга оламиз. Чунки қарз олувчининг кредитни тўлай олмаслик ҳолатидаги жавобгарликни бизнинг суғурта агентлигимиз ўз зиммасига олади. Хом-хатала лойиҳани кафолатга олиб, оқибатда унинг зарарини банкка тўлаш суғурта агентлигини тезда «ўтирғизиб» қўйиши мумкин. Буни тўла тушунмаган айрим тадбиркорлар суғурта агентлиги «лойиҳамизни ўтказмай бизни қийнаяпти» деб ўйлашади. Аслида эса пухта ва дадил лойиҳаларни биз жон-жон деб қўллаймиз.

- «Мадад» суғурта агентлигининг келажаги қандай бўлади деб ўйлайсиз?

- Мижозлар билан ишлай билиш ва уларни жалб эта билиш керак. Хозир асосан 3 турдаги суғурта билан шуғулланаётган бўлсак, кейин уларниг тармоғини кенгайтирмоқчимиз. Яқинда юк суғуртаси билан шуғулланишни бошлаймиз. Ривожланган мамлакатларда суғуртанинг 200га яқин тури мавжуд. Ўйлайманки, «Мадад» суғурта агентлиги ўз фаолиятини ривожлантира бориб, республикамизда амалга оширилаётган ислоҳотлар билан доимо ҳамқадам бўлади.

М.КЕНГБОЕВ
суҳбатлашди.

СОЛИҚ ИДОРАЛАРИ ИШИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРАЙЛИК

Солиқ тизими ўзи амал қилаётган кейинги 5 йил мобайнида бирмунча ривожланди ва мустаҳкамланди, унинг иш ҳажми ортди, самарадорлиги кучайди. Натижада бюджетга тушадиган маблағ ҳам кўпайди. Масалан, 1991 йилда бюджетга 16,5 миллион сўм тушган бўлса, бугунги кунда эса бюджет маблағлари суммаси ўн миллиардлаб сўмни ташкил этади.

Мамлакатимиз ҳукумати ва шахсан Президентимиз солиқ сиёсатини тўғри олиб боришга алоҳида эътибор бермоқдалар. «Солиқ тизими жуда катта эътиборни ва такомиллашувни талаб қилади» дея Президентимиз ҳақ гапни айтган.

11 ноябрь куни Самарқанд шаҳрида бўлиб ўтган илмий-амалий конференция ҳозирги замонда Ўзбекистон Республикаси солиқ идораларининг иш тажрибаси ва улар фаолиятига раҳбарлик қилишни такомиллаштириш муаммоларига бағишланди. Конференцияда Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг раиси Ш. К. Гатаулин маъруза қилди.

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

МДҲ МАМЛАКАТЛАРИДА

Шифокорларнинг маълум қилишларича, Россия Президенти Борис Ельцин юрагини операция қилдирганидан кейин ўзини яхши ҳис қилмоқда. Америкалик шифокор Майкл Дебекининг айтишича, Б.Ельцин яна бир ярим-икки ойдан кейин олдингидагидан ҳам сергайрат кайфиятда тўла фаолият бошлаши мумкин. Ҳозирча Россия Президенти давлат ишлари учун бир ярим-икки соат атрофида вақт ажратиш билан кифояланмоқда.

****

Москванинг Китликовский қабристонида бўлган портлаш натижасида ўндан ортиқ кишининг ҳалок бўлиши ва йигирмага яқин одамнинг жароҳатланиши бутун Россияни яна ташвишга солиб қўйди. Шу муносабат билан мамлакат Ички ишлар вазири А.Куликов бу ҳунрезликни содир этганларни қўлга киритиш учун керакли чора-тадбирлар кўрилаётганини маълум қилди.

Портлаш икки йил муқаддам шундай қўпорувчилик қурбони бўлган афғон уруши ногиронлари фонди раиси Михаил Лиходеев хотирасига бағишлаб ўтказилаётган тадбир чоғида содир этилди. Оқибатда М.Лиходеевнинг беваси ва афғон уруши ногиронлари фондининг ҳозирги етакчиси ҳам нобуд бўлди. Россиялик кузатувчиларнинг айтишларича, бу иккига бўлиниб кетган афғон уруши қатнашчилари фонди етакчиларининг ўзаро келишмовчилиги оқибатида содир этилган жиноятдан бошқа нарса эмас.

****

Москвада бўлган Хавфсизлик Кенгашининг мажлисида шу кенгаш котибининг муовини Борис Березовский Чеченистонга ташрифи натижалари ҳақида ҳисобот берди. Б.Березовский Россия Бош вазири В.Черномирдин билан Чеченистон муваққат ҳукуматининг бошлиғи А.Масхадовнинг учрашувига тайёргарлик кўриш мақсадида Чеченистонда тегишли учрашувлар ва музокаралар олиб борди. Россияда Чеченистонни эркин иқтисодий ҳудуд деб эълон қилиш, умуман уруш вайрон қилган иқтисодни тиклаб олиш учун шарт-шароитлар яратиш мақсадида бир қанча чора-тадбирлар кўрилмоқда. Россия айни замонда Чеченистонни ўз тасарруфида сақлаб қолиш учун астойдил уринаётир.

****

Россиянинг енгил саноат корхоналарининг экспорт эҳтиёжлари асосан Ўзбекистондан етказиб берилаётган хом ашё эвазига қопланмоқда. Шу йилнинг саккиз ойи мобайнида ана шу мақсадда Россияга Ўзбекистондан 81,6 минг тонна пахта толаси етказиб берилди. Россия Федерацияси бунга қўшимча равишда 400 минг тонна ғалла эвазига мамлакатимиздан 70 минг пахта толаси олишга қарор қилди.

Мустақил давлатлар ҳамдўстлиги мамлакатлари эшиклари чет эллик сармоядорлар, ишбилармонларга кенг очиб қўйилиши иқтисодда муайян юксалишларига замин ҳозирлади. Бироқ ҳар яхшининг бир ёмони бор деганларидай, Қозоғистон учун бу нисбатан қимматга тушаётир. Жумладан, ҳозирги пайтда Қозоғистонда таносил аъзоларининг хасталигига чалинган беморларнинг сони ҳаддан ташқари кўпайиб кетди. Яқинда «Тенгиз» конида ишлаётган чет элликлар учун ётоқхонада яширинча ташкил этилган исловатхона фош этилган.

ХОРИЖДА

Афғонистондаги воқеалар ҳамон жаҳон ҳамжамиятининг диққат марказида қолмоқда. Толиблар билан Аҳмадшоҳ Маъсуд ва генерал Абдурашид Дўстим етакчилигидаги кучлар ўртасидаги жанглар иккала томонга ҳам бирон бир самара бермаётир. Толиблар собиқ ҳукумат қўшинларини тўплардан ўққа тутганига жавобан қарши томондан Қобулнинг тайёрагоҳини бомбардимон қилган. Бунинг оқибатида Қобулнинг шимолий томонидан жойлашган қишлоқларнинг аҳолиси яшаб турган жойларини ташлаб кетишга мажбур бўлмоқдалар.

****

Африка қитъасидаги кескинлик учоғи Зоирдаги воқеалар ҳам ташвишли тус олмоқда. Бу ерда минглаб қочоқларнинг оч-наҳор кун кечираётгани, кунига юзлаб кишиларнинг нобуд бўлаётгани БМТни бефарқ қолдирмаётганини саркотиб Бутрос Ғолий маълум қилиб, Зоирнинг ички ишларига ҳарбий аралашиш зарурлигини таъкидлаган. Айни пайтда хайрия ташкилотлар томонидан Зоирдаги қочоқларга озиқ-овқат билан ёрдам кўрсатилмоқда.

Исроилнинг Яқин Шарқдаги асосий мухолифи фақат Фаластин эмас. Исроил шунингдек бир қатор араб давлатлари билан ҳам ўзаро муносабатларини керакли изга қўйиб олиши керак. Ана шу мақсадда Сурия билан тинчлик музокараларини қайтадан бошлаш мўлжалланмоқда. Икки мамлакат ўзаро муносабатларни хайрли мақсадлар асосига кўчиришга келишиб олиш мақсадида келгуси йили январдан, эҳтимол ундан олдин ҳам музокаралар бошлаш ниятида.

****

Индонезия Президенти Сухарто расмий ташриф билан Иорданияда бўлди. Айни замонда Туркия хорижий ишлар вазири Т.Чиллер хоним ҳам шу мамлакатга расмий ташриф буюради. Жанубий Шарқий Осиёнинг муттасил юксалиб бораётган мамлакатларидан бири Индонезия жаҳондаги мамлакатлар, жумладан Яқин Шарқ давлатлари билан ҳам кенг кўламда алоқаларни йўлга қўймоқда.

****

Агар ёдингизда бўлса, Хитойда бир пайтлар чумчуқларга қарши кураш эълон қилинган ва чумчуқлар қирилиб кетиши оқибатида мамлакат ҳашоратларга ем бўлиб кетишига бир баҳя қолганди. Буни эсга олаётганимизнинг боиси Хитойда бу гал каламуш, сичқонларга қирон келтириш ҳаракати бошланди. Бугун мамлакат аҳолиси турли заҳарли дориворлар билан кемирувчиларга қарши кураш бошлайдилар. Чумчуқларга қарши кураш каби кемирувчиларга қирон келтириш ҳам қимматга тушмаса бас.

Жаҳон матбуот агентликларининг материаллари асосида.

«ОБУНА-97»

Азиз муштарий!

Севимли газетангиз «Ишонч»га обуна бўлдингизми? 1997 йил учун обуна давом этмоқда.

Нашр индекси: якка обуначилар учун 64560, ташкилотлар учун 64561

Туркистон бир, Ватан бир

БИР ДУТОРНИНГ ИККИ ТОРИ

Бир донишмандлан сўрашибди: «Дунёда энг оғир гуноҳ нима?» Шунда аҳли дониш вакили жавоб берибди: «Бошқалар омадини кўролмаслик, яъни ҳасад ўтида ёнишдир!»

Шу ҳақда ўйлар эканман, аввалги тузумни қўмсаб уни тиклашга уринган, лекин бу борада барча ҳатти-ҳаракатлари барбод бўлган Россиядаги айрим оммавий ахборот воситаларида чоп этилаётган мақолалар кишининг зардасини қайнатади. Бу нашрлар эндиликда бир халқ билан иккинчисини бир-бирига гиж-гижлаш йўлига ўтди, улар ўртасида нифоқ ва низо чиқаришга уриняпти.

Биз бундай игволарга асло учмаймиз. Халқимизда шундай доно бир нақл юради: уй танлама, қўшни танла!

Тангри таолога минг қатла шукрлар бўлсинки, тожик халқидек зукко эл-улус билан бизни табиатан қўни-қўшни қилиб яратган. Биз эса қадим-қадимдан бир-биримизга чатишиб кетганмиз. Ёнма-ён ва дўст-иноқ аҳил ва меҳрибон бўлиб яшамоқдамиз. Тилимиз бошқа бўлсада, дилимиз бир, динимиз бир. Тожик халқи билан бозоримиз ҳам битта. Дастурхонимиз ҳам битта. Чунки бизларнинг Ватанимиз бир. Бу ватан — Туркистондир. Биз бир ҳаводан нафас оламиз, бир-биримизга қиз бериб, қиз олаяпмиз. Шу қадар қовушиб кетганмизки, эт билан тирноқмиз.

Ўзбегу тожик халқининг қон-қардошлиги бугунги ёки кечаги шўролар салтанати тарихи билан ўлчанмайди. Бу икки қардош миллат тарихи асрлар қаърига бориб тақалади. Бизнинг қадимги аждодларимиз антик даврда, яъни эрамиздан аввалги XIII-XII асрларда Уструшана давлатини барпо этишган. Ўша замонда улар орасида миллат деган тушунчанинг ўзи бўлмаган.

Ўша Уструшана давлати ҳозирги Тожикистон билан Узбекистон чегарасида жойлашган Хўжанд, Уратепа, Шаҳристон, Зафаробод, Зомин, Жиззах, Тошкент ҳамда Қозоғистоннинг Чимкент шаҳарлари сарҳадлари ҳудудида қарор топган. Бу кўҳна давлат саркарда Александр Македонский эътиборини ҳам ўзига тортганлиги ва у 30 минглик қўшин билан муътабар заминга келгани тарихимиздан маълум.

Диққатга сазовор яна бир далил шуки, бу минтақада яшаган аждодларимиз хорижий босқинчиларга қарши биргалашиб курашганлар. Антик аср тарихчиси Курцийнинг ёзишича, Александр Македонский она заминимизга бостириб келганда, гўзал ва кўркам шаҳарлар кулини кўкка совурган. Қассоскор аждодларимиз эса ўзлари ясаган палахмондан тош отиб, унинг чап елкасидан оғир ярадор қилишган. Шу боис у Уструшана давлати сарҳадларини тезда тарк этади.

Кўриниб турибдики, қадимги аждодларимиз битта эл-ухус бўлиб, душманга ҳам бир ёқадан бош чиқариб, она-юрт озодлиги учун ўз кўкракларини қалқон қилишган.

Мазкур хулосани исботловчи яна бир далил борки, уни биз юнон тарихчиси Арриан асарларидан топдик. Қолдирган маълумотларга қараганда, Форс-Эрон подшоҳлари Доро I ва Доро III ҳам Уструшана давлатини босиб олиш учун тажовуз қилишган. Аммо уларнинг иккаласи ҳам ўз ажалини шу ерда топган. Доро II эса келмаган. Чунки бу заминда «бехато ўқ узувчи мерганлар қабиласи» яшашини ва улар ҳатто Фарғона аҳолисига ҳам ҳарбий ёрдам беришгани ҳақида хабар топган эди.

Хитой элчиси Чжань хабарига кўра, хитойлик босқинчилар Довонга яъни ҳозирги Фарғона водийсига тажовуз қилишганда, водий ҳоқонлари Ўрта Сирдарё ҳавзасида қарор топган Уструшана давлати подшоҳларидан ҳарбий ёрдам сўрашган.

Бунга жавобан Сирдарё бўйларида яшовчи соқий қабилалари ёрдамга отланишади. Буни эшитган Хитой қўшини дарҳол ўз ортига қайтади. Сабаби шундаки, ҳозирги Уратепа, Хўжанд, Жиззах, Гулистону Сирдарё ва ўша даврдаги Ховос ва Зомин, Совот ва Нуртепа ҳамда Сирдарё соҳилларида жойлашган Чиночкент, яъни ҳозирги Чиноз, Ўлжакент, яъни бугунги Гул қишлоғи ва Бинокент шаҳарларида яшаган аҳоли мерганликда тенги йўқ аждодларимиз эдилар.

Қадимги аср тарихчиси Страбоннинг ёзишича, бу аждодларимиз «ўнта ўқчи қабила» номи билан маълум ва машҳур бўлганлар. Сабаби шундаки, уларнинг ҳар бири ўз садоғи, яъни ўқдонида ўнтадан ўқ-ёй олиб юрган. Улар ўқни нишонга бехато урувчи одамлар эди.

Фикримизча, башарият учун энг бахтсиз аср, бу - XX аср бўлиб қолади. Чунки айни шу асрга келиб, 20-йилларнинг биринчи ярмида «қизил империя» сиёсати остида миллий-ҳудудий ажралиш юз берди. Айни шу асрнинг бошида эса бизга бегона бўлган «Ўрта Осиё» атамаси тилимизга тиқиштирилди, сўнгра эса онгимизга сингдирилди. 30-йилларнинг бошига етмасдан туриб, ҳаммамиз Туркистону. Қозоғистонга, Туркманистону. Ўзбекистон ва Қирғизистонга бўлиниб кетдик.

Аслида эса бизларнинг қадимий маконимиз битта- Марказий Осиё минтақасидир. Чунки бу минтақа қадимги Турон-Туркистондир. Бунинг сабаби ва далили шундаки, туркий халқлар асосан Туркистон тоғ тизмаларида, унинг этакларида ва теварак-атрофида шаклланди. Академик Аҳмадали Асқаров таъбири билан айтганда, бу минтақада яшовчи халқларни қудратли бир дарахтга ўхшатсак, унинг бир шоҳи қозоқ бўлса, бошқа бир шоҳи — тожикдир. Бир шоҳи ўзбек бўлса, яна бир шоҳи - туркман, бири — қирғиз, бошқа бир шоҳи эса қорақалпоқдир. Демак, бизларнинг келиб чиқишимиз битта. Томирларимиз ҳар тарафга ёйилиб кетган бўлсада, битта танага озуқа берамиз. Фикрларимиз ва ҳаракатларимиз ҳар хил-у, лекин битта мақсадга хизмат қиламиз. Бу мақсад ва манзил эса Туркистон деб аталмиш қадимий маконимизда ҳамиша тинчлик-тотувликни таъминлашдир.

Яна бир тарихий ҳақиқат шуки, ҳеч қандай миллат ўзича миллат бўлиб шаклланмайди. Битта эл-улусни миллат деб тан олиш учун у бошқа миллатлар билан тош-тарози қилинади. Фақат шундагина бир халқни миллат сифатида алоҳида ажратиш мантиқан тўғри бўлади. Бироқ биз шундай миллатлармизки, бир-биримиздан ҳам маънавий, ҳам иқтисодий озиқланиб яшаяпмиз. Бу тарихий ҳақиқат, уни ҳеч ким инкор эта олмайди.

Маънавият оламини оладиган бўлсак, Фирдавсийнинг бутун жаҳонга маълум ва машҳур «Шоҳнома» асари мазмунини Сирдарё бўйида яшаган чочлик бир деҳқон сўзлаб берганини ким инкор эта олади? Тарихий бу далилни академик В. В. Бартольд ўзининг «Улуғбек ва унинг даври» асарида ёдга олиб ўтади.

Тарихий алоқаларимизни исботловчи яна бир далил бор. Тожик адиби Зайниддин Восифий қадимги Сайхун, яъни ҳозирги Сирдарё соҳилида қад кўтарган Шоҳруҳ қалъасида 7 йил яшаб, ғаройиб ҳикоятлар битган эканлар. Айни пайда шуни ҳам унутмаслигимиз лозимки, академик шоиримиз Ғофур Ғулом тожик биродаримиз Мирзо Турсунзода билан қалин дўст тутинган эди. Унинг ўзбек ва тожик халқи ўртасидаги азалий қон-қардошликни улуғлаб битган ажойиб шеърларини ҳар икки халқ вакиллари севиб ўқишади. Зукко шоиримиз Эркин Воҳидов эса икки халқни бир дуторнинг икки торига қиёс қилади.

Қиссадан ҳисса шуки, биз қадимий дўстлигимизни кўзимиз қорачиғидек сақлашимиз сув билан ҳаводек зарур. Ҳозир ён қўшнимиз - тожик дўстларимизга осон тутиб бўлмайди. Уларга ёрдам беришимиз ҳам қарз, ҳам фарз. Чунки дўст бошига иш тушганда синалади. Худди шундай шароитда «Ўзбекистон» нашриёти Ўзбекистон Республикасидаги 100 дан ортиқ тожик мактаблари учун дарсликлар тайёрлашга киришди. — Бунинг учун нашриётда, - деб ёзади Машариф Сафаров, - 1995 йили «Қардош тиллардаги мактаб дарсликлари» таҳририяти ташкил қилинди. Ҳозир бу таҳририят ходимлари тожик тилидаги мактаб дарсликларини Тошкентда тайёрлаб беришаяпти. Биринчи қадам сифатида тожик ёзувчиси Сафарали Кенжаевнинг 4 та китобдан иборат «Табаддулоти Тожикистон» асарининг 3 тасини тайёрлаб, тожик дўстларимизга етказиб бердик. Этсиз тирноқ бўлмаганидек, тирноқсиз эт ҳам бўлмайди. Кимки бизнинг орамизга чуқур қазиса, унинг ўзи ўша чуқурга қулайди. Биз, туркийлар ва тожик халқи, бундан кейин ҳам ўз аждодларимиз дўстлигига содиқ қоламиз. Биргалашиб ютуқларимизни кўпайтираверамиз. Биз катта ва қудратли карвонмиз. Ит ҳураверади, карвон эса ўз кўзлаган ёрқин манзиллар томон бораверади.

Пиримкул ДЎСТМАМАТОВ,
Сирдарё вилоят касаба уюшмалари кенгашининг ташкилий ишлар бўлими мудири.

Мустақилликка эришишимиз натижасида барча соҳаларда бўлганидек маънавий соҳада ҳам мислсиз уфқлар очилди. Тафаккур хазинаси жаҳон афкор оммасини ҳайратга солувчи халқимиз эмин-эркин фикрлаш, тафаккур юритиш ҳуқуқини ҳам қўлга киритди. Таниқли адиб ва таржимон Маҳкам Маҳмуднинг ҳукмингизга ҳавола қилинаётган мақоласида шу хусусда сўз боради.

ИСТИҚЛОЛ ВА МАЪНАВИЯТ

Севимли Ватанимиз, қадимий Туронда қад кўтарган беш мустақил давлатнинг бири - Ўзбекистон мустабид оқ подшоҳ ва унинг давомчиси қизил империя мустамлакасининг занжирларидан қутулиб, ўз байроғи, герби ва энг муҳими, ўз сиёсий, ижтимоий, иқтисодий йўлига эга бўлган озод давлатга айланди. Юртимиз мустақиллигининг олтинчи йилига қадам қўйди. Бу тарих учун жуда кичик муддат. Аммо, мана шу қисқа муддатда Марказий Осиё минтақасининг сиёсий харитасида жуда катта ўзгаришлар юз берди.

Ўтмишда, шўролар даврида ҳеч нарсага эришмадик, деб ўтган даврларни ялпи қоралаш ноинсофлик бўлур эди. Ўтмишда мустамлакачилик шароитида ҳам халқимизнинг асл фарзандлари Файзулла Хўжаев, Мунаввар қори, Чўлпон, Абдулла Авлоний, Абдулла Қодирий, Усмон Носир каби давлат ва маданият арбобларимиз бугунги истиқлол кунлари келиши учун азиз жонларини қурбон қилдилар. Қизил империянинг қатағонлик сиёсати «ватаним, миллатим, халқим» деганни аёвсиз жазолади: оиласидан, юртидан, ҳаётидан жудо қилди. Шундан кейин ҳам Ҳабиб Абдуллаев, Иброҳим Муминов, Эргаш Рустамов каби алломаларимиз мустамлакачиларга бўйин эгмасдан, жасоратли ишлари билан халқимиз меҳр-муҳаббатини қозондилар.

Коммунистларнинг сиёсий шиорларидан бири - миллатлар ва синфларни тугатиб, ҳамма халқларни бир хил қолипда фикрлайдиган, миллий ҳаёт тарзидан, динидан, урф-одатларидан, керак бўлса, отаси ва онасидан ҳам воз кечадиган, «синфий онги»,»сиёсий онги юксак» манқуртларни етиштириш эди. Чингиз Айтматов «Асрга тотигулик кун ёки Бўронли бекати» рўмонида ана шундай манқуртларнинг бадиий умумлашган қиёфасини яратиб, ижтимоий моҳиятини фош қилди. Қадимги вақтда найманлар устига доимий ҳужум қилиб турган тошбағир (ҳозирги иборада фашист) жуанжуанлар асир йигитларни ўлдириб юбормай, бошини (миясини) ўзгартириб, фақат хўжайинларнинг буйруғини итоат билан бажарадиган, хўжайини ҳатто «ўз онангни ўлдир!» деб буюрса сўзсиз онасини ўлдирадиган, тафаккур қилмайдиган работ-одамларга айлантиришни тасвирлайди. Рўмонда бу воқеа Найман она қабристонида оид халқ ижоди намунаси - афсона деб берилсада, бу афсона адибнинг аччиқ ҳақиқатни мардонавор айтиши учун бир бадиий восита эди.

Афсуски, шўролар истибдоди вақтларида - халқимиз буюк боболарининг шукуҳли ишларини ҳаққоний қилиб ёзиши таъқиқланган эди. Яқин ўтмишда, Шароф Рашидов ўлимидан кейин, Истиқлолгача бўлган раҳбарлар даврида ҳам буюк миллий ифтихоримиз бўлган Амир Темур, Шоҳруҳ, Бойсунғур, Бобур ва унинг авлодларини ижобий маънода тилга олувчиларга «миллатчи»,»феодал ўтмишни идеаллаштирувчи» деган мафкуравий, сиёсий айблар қўйиларди. Аждодларимизнинг улуғвор ишларини ёзишга журъат қилганларга «душман тегирмонига сув қуйиб, ёрдам берувчи»,»сиёсий тафаккури зўр»,»аполитик» (яъни, давлат сиёсатини инкор этувчи), «мафкуравий жиноятчи» деган даҳшатли айблар қўйиларди.

Синфлар кураши назариясига асосланган сиёсат собиқ иттифоқ СССРнинг бепоён ҳудудларида минглаб, ҳатто миллионлаб ўзига хос фикрловчи, меҳнатсевар, бунёдкор, маърифатли инсонларнинг Оқ денгиз - Болтиқ канали қурилишида (Соловки оролларида), Сибирда, Магадан ва Колима музликларида азоб-уқубатларда бевақт ўлиб кетишига, миллионлаб оилаларни бола-чақалари, етимлик ва бахтсизликда қолишларига олиб келди. Мутафаккир адиб Александр Солженицин «ГулАГ ороллари» рўмонида аниқ ҳужжатлар асосида ёзишича, ўттизинчи йилларда Туркистоннинг миллий истиқлоли учун фидоийларча курашган минглаб қаҳрамонларимиз - қўрбоши, понсод, додҳолар Соловки оролларида ваҳшиёна азоб-уқубатларда ўлиб кетганлар. Туркистон буюк адиб Чингиз Айтматовнинг юқоридаги рўмонига кирмай қолган, таъқиқланган муҳим парчаси - «Чингизхоннинг оқ бургути» қиссаси Россияда сиёсий тафаккурнинг янгиланиши туфайли яқинда «Новый мир» журналида босилиб чиқди. Бу қиссада тоталитар тузумда виждонли севишганлар азобланиб ўлдирилиши ва уларнинг бир чақалоғи етимликда, дарбадарликда қолиши жуда таъсирчан тасвирланган. Орадан шунча асрлар ўтиб, шўро коммунистлари сиёсати туфайли Абу Толиб Қуттибоев каби соф виждонли зиёли охири ваҳшиёна азоблардан қутулиши учун ўзини поезд остига ташлаб ҳалок қилиши, унинг аёли ва кўпгина болалари бахтсизликда қолиши ҳам ёвуз, ғайриинсоний сиёсатнинг аччиқ меваларидир.

Буларни эслашимиз шунинг учун ҳам зарурки, 1991 йил сентябрида миллий Истиқлолга эришганимиздан кейин истибдод замонидаги ўша ғайриинсоний сиёсат онгли равишда рад этилди. Янги, инсонпарвар, миллий ўзига хос, ижтимоий-сиёсий тафаккурнинг туғилиши учун жуда катта тарихий замин яратилди.

Тўғри, янги ижтимоий-сиёсий тафаккурнинг туғилиши билан мўъжиза юз бериб, бирданига олам гулистон бўлиб қолмайди. Аммо, эндиликда биз ишбилармонлиги, куч-ғайрати, журъаткорлиги, одамларни рағбатлантириб ишлата олиши туфайли қонуний йўл билан бойбадавлат бўлиб кетган одамларни «буржуй»,»синфий душман»,»бундайларни йўқотиш керак!» деб жар солмаймиз. Аксинча, янги бойлар, мулкдорлар камбағалларга, етим-есирларга, ногирон ва беморларга олий ҳимматлик билан беғараз ёрдам бераётганидан қувонамиз. Бирор меҳнат аҳли расмиятчи, мансабпараст халқ ғамини ўйламай, шахсий бойишини ўйлаётган ҳокимни қаттиқ танқид қилса, «давлатга сиёсатга қаршимисан?» деб қисди-қафасга олмаймиз. Бизга насиб этган қутлуғ Конституциямизда «ҳеч ким сиёсий, шахсий қарашни учун айбланмайди» деб ёзилгани инсонпарвар янги сиёсий тафаккурнинг ғалабасидир. Эндиликда биз деҳқонлар ёки зиёлилар тоифасини «ишчиларга нисбатан қолоқ синфлар, улар - ишончсиз» демаймиз. Аксинча, ҳазрат Навоий уқтирганидек, халқ дастурхонини нознеъматлар билан тўкин қилувчи деҳқонларни эъзозлаймиз.

Мустақилликдан аввалги коммунистик мафкуравий сиёсат талабига кўра минглаб мактаблар, совет ва жамоа хўжаликлари Ленин, Дзержинский, Свердлов номи билан, Ўзбекистонга алоқаси бўлмаган ҳарбий саркардалар Фрунзе, Тухачевский, Ватутин, Жуков, Конев ва бошқаларнинг номлари билан аталарди. Шарқнинг буюк мутафаккир шоири Низомий Ганжавий номли Давлат Педагогика олий илмгоҳи майдонида отлиқ Фрунзе хайкали турар, агар бирор муаллим ёки талаба «Педагогика институти ахир Низомий номида, институт майдонида ҳам Низомий ҳайкали туриши керак», деб шахсий фикрни билдирса, бундай одам «совет сиёсатига қарши, миллий маҳдуд: деб ишдан ёки ўқишдан ҳайдалар эди. Худога шукрки, Мустақиллик шарофати билан ҳозир ўшандай эркин фикрларни бемалол айтиш мумкин, айтишгина эмас, амалга ошириш мумкин. Тошкент шаҳрининг энг гўзал боғларидан Комсомол паркига Алишер Навоий, Горький паркига - Меҳржон, Комсомол метросига «Ёшлик», бошқа метро бекатларига ҳам Улуғбек, Амир Темур, Алишер Навоий, Ҳамид Олимжон номлари, нашриётларга Чўлпон, Абдулла Қодирий, Ўзбекистон фанлар Академиясининг Адабиёт илмий-тадқиқот институтига Алишер Навоий, Тилшунослик институтига Маҳмуд Қошғарий номлари берилиши янгича миллий сиёсат, янгича ижтимоий сиёсий тафаккур меваларидир. Шу билан бирга Ўзбекистон жаҳон фани ва маданиятининг улуғ алломалари Шота Руставели, Гоголь, Пушкин, Шевченко, Мирзо Ғолиб, Есенин каби адиб ва шоирларнинг номларини ҳам эъзозлайди. Бу - Ватанимизнинг жаҳон маданий тараққиётига ҳамқадам, ҳамнафас эканлиги далилидир.

Маҳкам МАҲМУД.

Бобомиз Амир Темур юбилейига ҳар бир инсон ўз совғаси билан ҳисса қўшмоқда. Шаҳрисабздаги «Ҳужум» корхонасининг илғор гилам тўқувчиси Хуршия Салимова 15 йилдирки шу корхонада ишлайди. Суратда: тўқувчи Х.Салимова ўзи тўқиган Амир Темур акси туширилган гилам олдида.

Э.Кутлимуродов олган сурат.

Касаба уюшма ҳаёти

ИССИҚЛИКДАН ВОЗ КЕЧИБ...

Агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмаси пойтахт қўмитасининг IV Пленуми бўлиб ўтди.

Пленумда «Тошкент шаҳри ҳудудида жойлашган корхоналар ва ташкилотларда зарурий меҳнат шароитларини яратиш ҳамда техника хавфсизлиги қоидаларига риоя қилиш бўйича касаба уюшма қўмиталарининг олиб бораётган иши бош мавзу қилиб олинди. Унда тармоқ шаҳар қўмитаси раиси Н. Умарова маъруза қилди.

Мулкчиликнинг турли шаклларидан қатъий назар, меҳнаткашларнинг ижтимоий-иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилиш ўзининг аҳамиятини ҳеч қачон йўқотмаслиги, аксинча, ҳуқуқий, демократик давлат, фуқаролар жамияти барпо этилаётган ҳозирги даврда бу масалага янада жиддий эътибор берилиб, масъулият билан ёндошиш талаб этилаётганлиги алоҳида уқтириб ўтилди.

Меҳнатни муҳофаза қилиш ва техника хавфсизлиги қоидаларини ўз таркибига киритган жамоа шартномасини тузишда бошланғич уюшма қўмиталарига маслаҳат бериш ва амалий ёрдам кўрсатиш шаҳар қўмитаси фаолиятига хос хусусиятлардан биридир. Кези келганда шуни айтиш керакки, касаба уюшма қўмиталари бахтсиз ҳодиса юз бермаслиги учун вақтни ҳам, зарур маблағни ҳам ўринли сарфлаши керак. Чунки, маблағни ўринсиз тежаш оқибатида техника хавфсизлиги талаблари бузилиб, нохуш ҳодисалар рўй бериши мумкин.

Ваҳоланки, техника хавфсизлигига қатъий риоя қилиш, меҳнаткашлар саломатлигини мустаҳкамлаш, бу борада профилактика ишларини изчил равишда олиб бориш, шу асосда иш вақти камайишини тўхтатиб қолиш — касаба уюшма қўмиталари фаолиятининг муҳим жабҳаларидан биридир.

Шаҳар қўмитасининг меҳнат бўйича техник нозири томонидан 1995 йил ва 1996 йилнинг 9 ойи мобайнида 47 та корхона ва ташкилотлар текшириб чиқилиб, раҳбариятга техника хавфсизлиги ва меҳнатни муҳофаза қилиш юзасидан йўл қўйилган 400 дан ортиқ камчиликларни бартараф этиш юзасидан тавсияномалар тақдим этилди.

Бу борада қатор корхоналарнинг касаба уюшма қўмиталари қулай иш шароитларини яратиш, техника хавфсизлиги талаблари ва нормаларига риоя қилиш бўйича маъмурият ва корхоналарнинг техника хавфсизлиги бўлимлари билан ҳамкорликда маълум ишларни амалга оширмоқдалар. Ўтиш даврининг қийинчиликларига қарамасдан қатор корхоналар раҳбарлари меҳнат аҳлини махсус ишчи кийим-кечаклари, якка тартибдаги ҳимоя воситалари, зарарли шароитда ишлайдиган ишчиларни сут билан таъминлаш учун имконият излаб маблағ топмоқдалар, меҳнаткашлар билан юзма-юз учрашиб, оилавий аҳволи, иш шароитларига бўлган муносабати ҳақида суҳбатлашмоқдалар.

Бу эса маъмурият билан касаба уюшма қўмитасининг ўзаро ҳамфикрлиги, бир-бирини яхши тушуна билиши натижасидир. Йирик панелли уйсозлик корхонаси, «Ўзагроқурилиш» Давлат-ширкат бирлашмасининг «Қизил ёғоч» жамоа корхонаси шулар жумласидандир.

Бироқ беш қўл баравар бўлмаганидек, ўтиш даври мураккабликлари, маблағ етишмаслигини рўкач қилиб, айрим раҳбарлар меҳнатни муҳофаза қилиш, техника хавфсизлиги, қулай иш шароитларини яратиш каби долзарб масалаларга эътибор бермаяптилар ва ҳаттоки, меҳнат муҳофазаси, техника хавфсизлиги бўйича мутахассислар иш қисқариши баҳонаси билан бўшатилмоқда. «Ишлашни истаган имконият топади, хоҳламаган баҳона ахтаради» деган халқ мақоли бежиз айтилмаган, албатта.

Баъзи корхоналарда техника хавфсизлигига деярли эътибор берилмаяпти. Жойларда техника хавфсизлиги бўйича йўриқлар йўқ, йўл-йўриқлар, даврий тиббий кўриклар ўз вақтида ўтказилмаяпти.

«Ўзсувқурилиш»га тегишли СЭМНУда меҳнат хавфсизлиги ва техника хавфсизлиги муҳандиси вазифасига бухгалтерлик маълумотига эга бўлган ходим тайинланган. Шунингдек, ТОМРЭЗ, «Ўзсувприбормаш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида маблағ етишмаслигини баҳона қилиб, қиш мавсумида корхонани иситиш, иссиқ сувдан фойдаланишдан воз кечилган.

Ваҳоланки, ишчи жойларида шарт-шароитлар, турли хил қулайликлар яратилмас экан меҳнат унумдорлигини ошириш, самарали фаолият ҳақида гапириш ортиқчадай туюлади. Пленумда ана шу каби долзарб масалалар кўриб чиқилди ва улар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

У. ПЎЛАТОВ.

БИЗДАН СЎРАБСИЗ

Саволларга ҳуқуқшунос З.МУҲАММАДЖОНОВ жавоб беради.

Уруш ногиронман ва қўл билан бошқариладиган «Запорожец» автомашинам бор. Яқинда менга махсус гараждан жой берилди, гараж учун солиқ тўлайманми?

Абдусамат ИБРОҲИМОВ,
Самарқанд вилояти.

Узбекистон Вазирлар Маҳкамасининг 30 январ 1994 йилдаги N16/89 қарори бўйича сиз гараж учун солиқ тўламайсиз.

Бир киши бир аёлни олиб қочиб уни хотинликка олди. Бунга жазолар борми тушунча беринг.

М.АКБАРОВ,
Сурхондарё вилояти.

Шуни билиш керакки, аёлни эрга тегишга мажбур қилиш ёки унинг эрга тегишга тўсқинлик қилиш тўғрисида янги Узбекистон Жиноят Кодексининг 136-моддасида аниқ кўрсатилган, яъни аёлни эрга тегишга ёки никоҳга мажбур қилиш ёки аёлнинг эркига хилоф равишда у билан никоҳда бўлиш учун уни ўғирлаш, шунингдек аёлни эрга тегишга тўсқинлик қилиш учун қаттиқ жазолар тайинланган, яъни ўн йилгача аҳлоқ тузатиш ишлари ёки олти ойгача қамоқдан то уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазолаш тайинланган.

Менинг уйимда уй дафтарида рўйхатга ўтган ҳолда қариндошим икки йил яшаб ўз юртига, яъни Хива шаҳрига кетиб қолди. Уни уй дафтаридан ўчириш учун паспорт бўлимига мурожаат қилсам ёрдам бермадилар, нима қилай?

М.ХАБИБУЛЛАЕВ,
Тошкент вилояти.

Узбекистон Республикаси Уй-жой кодексининг 67, 68-моддасига асосан агарда ўша қариндошингиз олти ойдан ошиқ сабабсиз яшамаса сиз яшаб келаётган туман судига даво ариза бериб уни уй жойга ҳуқуқи йўқотган деб мурожаат қиласиз ва суд унга қарор чиқариб беради . Бунинг учун қўшнилардан ҳам гувоҳлик акти олинг. Суд унга асосан сизга уни уй дафтаридан ўчириб беради.

Навбатдаги саволларга ҳуқуқшунос Абдувоҳид АҲМЕДОВ жавоб беради.

Олий маълумотли қишлоқ ўқитувчилари муддатли ҳарбий хизматдан озод этиладими?

Оилада якка бўлган ўғил болалар ҳам ҳарбий хизматга чақириладими?

И.ТОШБОЕВ,
Сирдарё вилояти.

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги ҳарбий хизматга оид қонунчилигида белгиланган ҳақиқий ҳарбий хизматга чақирилишдан озод қилиш ҳуқуқига эга бўлган фуқаролар жумласига қишлоқ ўқитувчилари киритилмаган.

Оилада ёлғиз бўлган ўғил болалар ҳарбий хизматга жалб қилинмайди.

Давлат корхоналарини ҳиссадорлар жамиятига айлантириш тартиби қандай?

Абдумалик РАҲИМОВ,
Самарқанд вилояти

Давлат корхоналарини ҳиссадорлар жамиятига айлантириш ташаббуси билан муайян корхона меҳнат жамоалари ва тегишли хўжалик бошқарув идоралари, шунингдек бошқа фуқаролар ва юридик шахслар чиқишлари мумкин.

Давлат корхоналарини ҳиссадорлар жамиятига айлантириш жараёни қуйидагилардан иборат:

1. Меҳнат жамоасида кенг қамровли тушунтириш ишлари олиб борилади ва меҳнат жамоасининг фикри аниқланади.
2. Корхонанинг мол-мулки таркиби ва миқдори аниқланади, инвентаризация ўтказилади.
3. Давлат Мулк қўмитасига мурожаат қилинади.
4. Корхона раҳбарининг буйруғи билан ишчи комиссия тайинланади:

Ишчи комиссия бир ой муддат ичида:

- хусусийлаштириш режасини ишлаб чиқади;
- мол-мулкни баҳолаш тўғрисидаги Акт тайёрланади;
- ҳиссадорлар жамиятининг Устави лойиҳасини ишлаб чиқади;
- акциялар эмиссияси проспектини тайёрлайди ва ҳужжатлар Давлат Мулк Қўмитасига (унинг ҳудудий бошқармасига) тақдим этилади.

Ҳиссадорлар жамиятини барпо этишга тааллуқли бўлган ва юқорида кўрсатилгандек, ишчи комиссия томонидан ишлаб чиқилган ҳужжатлар Давлат Мулк қўмитаси томонидан кўриб чиқилгандан сўнг, (бу ҳақда тегишли қарор ёки буйруқ чиқарилади) улар таъсис йиғилиши (конференция)да муҳокама қилинади ва тасдиқланади.

Ҳиссадорлар йиғилишида (конференциясида) тасдиқланган таъсис ҳужжатлар улар жойлашган ҳудудлардаги маҳаллий туман ва шаҳар ҳокимиятларида давлат рўйхатидан ўтказилганидан кейин ҳиссадорлар жамияти ташкил этилган деб ҳисобланади.

ҚИРҚ АЁЛ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАНДИ

Сурхондарёнинг олис туманларидан бири ҳисобланган Қизириқда қишлоққа саноат корхоналарини кўпайтиришга алоҳида эътибор берилаётир. «Мостекс» қўшма корхонасининг иш бошлаганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Аммо корхона ва унда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар тез орада эл орасида довруғ таратди. Хомашё асосан Россиядан келтирилаётир. Турли матолардан корхона ишчи-хизматчилари эркаклар ва аёллар ҳамда болаларнинг устки кийим-кечаклари, кўрпа-ёстиқ жилдларини тикиб, сотувга чиқаришаяпти. Эътиборли томони шундаки, корхона бежирим ва харидоргир маҳссулотларини Қизириқ ҳамда Жарқўрғон туманларидаги ўз дўконларида сотаётир.

Қўшма корхона фаолиятини бошлагач, шу пайтгача уйда бекор ўтирган 40 нафар хотин-қиз иш билан таъминланди. Ҳозиргача асосан ғўза қатор ораларида меҳнат қилган Майрам Нормуродова, Шаҳар Мирзаева, Сора Утаганова сингари қишлоқ аёллари бугунги кунда харидор кўнглига мос кийимлар тайёрлаб, эл олқишига сазвор бўлмоқдалар. Корхонада ишчиларни ижтимоий ҳимоялаш ва уларни рағбатлантиришга ҳам етарлича аҳамият берилаётир. Вақти-соати билан аёллар тумандаги санаторий-профилакторийда дам олиб туришади. Хоҳловчи ишчилар эса республикамиздаги дам олиш масканларига бепул жўнатилмоқда. Бу ғамхўрликларга жавобан қўшма корхонанинг ишчи аёллари зиммаларига юкланган ишни сифатли бажариш ва кўпроқ бежирим маҳсулотлар тайёрлашга ҳаракат қилишаяпти.

Зулфия КАТТАЕВА.

Касаба уюшмаларида

МУҲИМ АҲАМИЯТГА МОЛИК ТАДБИР

Маълумки, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 47-сессияси қарори билан 1999 йил Қариялар йили деб эълон қилинганди. Шу муносабат билан республикамизда жаҳоннинг барча давлатларида бўлаётгани каби қизғин тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда. Жойларда қизиқарли спорт мусобақалари, турли тадбирлар ўтказилаётгани фикримизнинг ёрқин далилидир. Шуни айтиш керакки, муусобақалар ўрта ва кекса ёшдаги эркаклар ўртасида ўтиши уларда ҳаётга ва спортга қизиқишини оширишда ҳамда саломатлигини тиклашда муҳим омил бўлиб хизмат қилиши шубҳасиздир.

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши ҳамда Республика ижтимоий таъминот вазирлиги ҳам бунга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшиб келмоқда. Яқинда бўлиб ўтган кенгашнинг ўрта ва кекса ёшдаги эркаклар ўртасида 26-30 ноябрь кунлари мини футбол, 13-17 декабрь кунлари волейбол бўйича халқаро турнир ўтказиш хусусида навбатдаги ташкилий йиғилишда батафсил келишиб олинди. Йиғилишни Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши раиси ўринбосари ва турнирни ўтказиш бўйича ташкилий қўмита раиси Озода ҳамда Муҳиддинова олиб борди ҳамда қўмитанинг навбатдаги ҳисоботи тингланди. Ҳисоботда мусобақада иштирок этиш учун ташриф буюрган 120 та қатнашчини турар жой, иссиқ овқат билан таъминлаш, совға ва совринлар тайёрлаб қўйиш ва қолган барча ташкилий ишлар ҳақида гап борди.

Шуниси муҳимки, бу турнир республикамизда биринчи марта ўтказилмоқда. Йиғилишда бундай турнирни ҳар йили анъанавий тарзда ўтказиб туришга келишиб олинди. Ушбу муусобақа халқаро аҳамиятга эга эканлиги ва халқаро нуфузда ўтишида барча ишлар тахт қилиб қўйилиши шарт эканлиги алоҳида таъкидланди.

Улуғ БЕК
«Ишонч» мухбири.

Машриқзамин дарғалари

СОҲИР САНЪАТКОР

Кўҳна машриқзаминда шундай даҳо ижодкорлар етишиб чиққанки, уларнинг асарлари бутун инсониятни ҳамиша лол қолдириб келаётган муаммоларни назарий ҳамда амалий жиҳатларини ҳал этишга ёрдам беради. Мирзо Абдул Қодир Бедил ана шундай буюк ижодкордандир. Бўлажак файласуф, шоир, нозикбин адиб, фиқҳ донишманди, табиатшунос олим 1644 йили Ҳиндистоннинг Азимобод шаҳрида ҳарбий хизматчи оиласида дунёга келади. Бедил бир яшарлигида отадан етим қолади, онаси тарбиялаб, мактабга беради. У етти яшарлигида яхшигина савод чиқаради. Амакиси Мирза Қаландар ва тоғаси Мирза Зарифлар ҳомийлигида Бедил замонасидаги барча диний ва дунёвий билимларни мукаммал эгаллайди. Бедил 17 яшарлигида тоғаси Удеса шаҳрига сафар қилиб, машҳур руҳшунос Шоқасим Худвалло қўлида уч йил таълим олади. Ҳинд, араб ва форсий тилларини ҳамда уларда яратилган бадиий адабиётни пухта ўзлаштиради. Бедил 10 яшарлигида шеър ёза бошлаган бўлса ҳам, баъзи ғаламус ижодкорлар унинг иқтидорига шубҳа билан қарашгани учун асарларини дўстларининг илтимоси билангина 20 ёшида китоб холига келтиради.

Уша йиллари Бедил шаҳрини тарк этиб, Деҳлига боради ва Шаҳқобулий номли донишманд билан танишиб, сўфийнинг мажзубия оқимини қабул қилади, ундан сеҳргарлик-психологик таъсир илмини ўрганади. Бедил 25 яшарлигида уйланиб, Анрангзебиннинг ўғли Аъзамшоҳ даргоҳида навкарлик хизматида бўлади. Бедилнинг шоирлигини сезган Аъзамшоҳ ўзи ҳақида қасида ёзишни сўрайди. Ҳеч қачон ҳеч кимга маддоҳлик қилмаган ҳур фикрли Бедил бу ҳоҳишни бажармай, навкарликдан воз кечиб, Акбароботга боради: Зуҳрий, Иззат номли шоирлар билан танишиб, адабий мажлисларда иштирок эта бошлайди, шоир ва Фозил Мирза Кимгер билан ошнолик пайдо қилади. Аммо бу ердаги ўзаро келишмовчиликлар, турли тоифадаги зиёлилар ўртасидаги зиддиятлар шоирга маъқул тушмай, Деҳлига қайтиб кетади.

Аммо Аврангзебнинг зулми, нодурус сиёсати туфайли вазият оғир бўлиб, турли вилоятларда ғалаён бўлмоқда эди. Шунинг учун Бедил дўстлари маслаҳати билан Панжобга кетишга мажбур бўлади ва Лахўр, Мултан, Кашмир, Сарханд каби шаҳарларни кезиб чиқди, шоиру фузалолар билан суҳбатда бўлди, қадимги ҳинд тарихи, ривоятларини ўрганишга киришди. Шундай қилиб, 1696 йилгача Бедил умрини саёҳатда, сарсонликда ўтказди, ҳинд халқининг ҳаёти, маданияти ва қадимги ёзма ҳамда оғзаки ижод ёдномалари билан яқиндан танишди. Тожтахт учун кураш, ҳиндулар ва мусулмонлар ўртасидаги мазхабчилик курашларининг фожиали оқибатларини ўз кўзи билан кўрди, бундан қаттиқ изтироб чекди. Худди шу йиллари Франция, Англия, Португалия каби Европа давлатларида ана шу ички ихтилофлардан фойдаланиб Ҳиндистоннинг айрим ороллари ҳамда океанга чиқадиган қўлтиқларини босиб ола бошладилар.

Мамлакатдаги ана шу далилий воқеалар, ташқи томондан бўлаётган ижитмоий-сиёсий, иқтисодий таҳдид Бедил дунёқарашидаги ижтимоий-фалсафий, аҳлоқий, маърифий қарашларнинг кескинлашишига сабаб бўлди. Натижада у ўзининг лирик шеърлари, маснавийларию илмий асарларида ватанпарварлик, инсонпарварлик, турли дин ва мазхабдаги қавмларнинг ҳамжиҳатлигини тарғиб этди, маърифатпарварлик байроғини баланд кўтарди.

Шоир кўплаб шеърлар, қасидалар, маснавийлар, аҳлоқий-таълимий, ижтимоий-фалсафий асарлар яратади. 77 йил умр кўриб, 1721 йили вафот этган, Бедилдан бизга 130 минг байтдан иборат шеърий асарлар, бир неча жилдлик насрий обидалар мерос бўлиб қолган.

Адибнинг «Тилсимий ҳайрат», «Тарккиббат ва таржеъат», -Турк маърифат», «Муҳити аъзам», «Ишорат ва ҳикоят», «Чор унсу», «Рукаъо», Ирфон» «Рубоиёт», «Ғазалиёт», «Комдо ва Мудан» каби шеърий ва насрий китоблари Шарқ халқлари орасида ҳийла машҳур. Жумладан, «Тури маърифат» маснавийсида (1687) Байрот тоғи атрофлари шу даражада сеҳрли ва жозибали тасвирланганки, достоннинг ҳар бир фасли китобхон қалбида гўзал табиатнинг инсонга инъом этган барча неъматларига меҳр, завқ-шавқ уйғотади, ҳаётсеварлик руҳини тетиклаштиради. Ун бир минг байтдан иборат «Ирфон» (1712) маснавийсида эса шоирнинг фалсафий, тасаввуфий, аҳлоқий ва ижтимоий қарашлари ифодаланган. Қасида тусдаги бу асарда Бедил ижтимоий ҳаёт ва коинот, инсоннинг зеҳирий ва ботиний моҳияти хусусидаги мулоҳазаларини кўплаб ҳаётий ҳикоя ҳамда масала билан исботлаб беради: инсонни барча мавжудотнинг энг комили, деб атади: деҳқонларни жамиятдаги энг зарур ва олийжаноб касб эгалари сифатида алоҳида таърифлайди. Шунингдек асарда адибнинг адабий-эстетик қарашлари ҳам ўз ифодасини топган. Бедил ижоди Сайидои Насафий, Мирза Ғолиб, Аҳмад Дониш, Нақибхон Тўғрал каби шоир ва адиблар ижодига баракали таъсир этган. Улар шоир асарларини тўғри тушуниб халқ орасида бедилхонликлар уюштириш билан бирга, унинг шеърларига пайравликда янги ғазаллар яраттанлар.

Бедилнинг бадиий ва илмий мероси ўтмишда ва ҳозир ҳам халқимиз орасида машҳур ва манзур. 20-йиллардаёқ юртимизда Бедил ижодини улуғлашга қизиқиш бошланди. Атоқли адиб ва олимлар Абдурауф Фитрат ҳамда Садриддин Айнийлар Бедил ижодига доир бир неча мақолалар ёздилар. Гулободлик Саъдихон домла уйларида атоқли шоиримиз Ғафур Ғулом ҳовлиларида Чустий, Хуршид, Ҳабибий, Боқий, Анисий ва бошқа ижодкорлар тўпланишиб, бедилхонлик қилишган.

Бугина эмас, 60-70 йилларга келиб Бедил ижодини тадқиқ этиш, асарларини ўзбек тилига таржима қилиш кенг кўламда олиб борилди. Машҳур файласуф олим Иброҳим Мўминов Бедилнинг ижтимоий-фалсафий қарашлари хусусида бир қанча мақолалар, китоблар ёзган, докторлик рисолаларини ҳимоя қилган. Профессор Шавкат Шукуров эса шоирнинг меҳнат ва меҳнат аҳли ҳақидаги қарашлари хусусида докторлик диссертацияси ҳимоя қилган, махсус тадқиқот яратган, илмий рисола чоп эттирган.

Бедил асарларини бевосита аслиятдан ўзбекчалаштиришда шоирларимиз бир мунча ютуқларни қўлга киритишган. Жумладан, профессор Шоислом Шомуҳамедов Бедил рубоийларидан гулдаста яратдилар. Адибнинг « Комде ва Мудан» достонини шоир Назармат томонидан ўзбекчалаштирилган. Ана шу асосида кейинчалик «Икки дил достони» бадиий фильми ҳам яратилди. Бедил асарларини ўзбекчалаштиришда Ўзбекистон халқ шоири Жамол Камол ҳам захмат чекиб келмоқда.

Ҳамиджон ҲОМИДОВ,
филология фанлари доктори,
профессор.

ЁРҚИН ЮЛДУЗ

Бу азалий дунёда ўзимизга берилган умрни яшар эканмиз, ҳаётимиз давомида не-не воқеалар, ҳодисаларни гувоҳи бўламиз. Ҳаётда шундай ҳоллар бўладики, улар инсон умрида бир умр сақланадиган, гўзал хотирага айланади ва ҳудди шу нарса уни дунёни ўзгача англаб етишида туртки бўлади. Шу билан бирга унга инсоний қадриятларнинг ҳақиқий маъниси, мағзини чақиб беради.

Мен ҳикоя қилмоқчи бўлган нарса, аниқроғи Эндокринология институти талаба қизларининг таҳририятимизга ташрифининг боиси бўлмиш уларнинг ажойиб инсон чинакам иқтидор, ҳаётда кўпчилик учун афсонага айланган туғма истеъдод эгаси Ўзбекистон Фанлар Академиясининг академиги Ёлкин Тўрақулов билан учрашувидир.

Худди шу учрашув ўқувчиларда Замира Ҳалимова, Юлдуз Ўрмонова, Динора Алиева, Наргиза Усмонова, Гулчеҳра Қутлиева, Лола Ибодовалар ҳаётида ёлкин юлдуз бўлиб нур сочиб туради. Улар ўз устозлари ҳақида шундай тўлқинланиб гапирадиларки бунлдан такрорланмас инсон, бекиёс фазилатлар эгасига бундан ортиқ эхтиром бўлмаса керак деб ўйладим.

У кишининг ҳаёти биз учун сабоқ десак янглишмаймиз. У киши умрини меҳнатга садоқат, фанга фидойиликка бағишлаган инсонлар сирасига киради. У кишининг жаҳон фани ва халқига қилган хизматлари бениҳоядир. Бу ҳақда гапирмаса ҳам бўлади. Суҳбатлашиб кўрсангиз дилипоҳ оромижон ҳақиқий дилтортар инсон билан юзма-юз бўлганингиздан мамнун бўласиз.

Кўп инсоний фазилатлар-жумладан фанга садоқат, ўз-ўзига талабчанлик, бир сўзлилик, бурч масъулияти, меҳнатсеварлик туйғулари у кишининг ёруғ, покиза ва навқирон юрагида жўш уриб туради. У киши ҳозирга қадар минглаб талабаларга ўз билим ва тажрибаларини ўргатиб, уларнинг дунёқарашини ўстиришда муносиб сабоқ бериб келмоқда.

Ёлкин Холматович кўп қиррали истеъдод соҳибидир. Бизнингча фанда бунақаси кам учрайди. Адабиёт, санъат, шеърият, мусиқа соҳасида қилган ишлари таҳсинга лойиқдир.

Сўзимнинг охирида у кишининг 80 ёшлик юбилейлари арафасида баҳорий кайфият, узоқ умр, соғлиқ-саломатлик ва барча орзуларининг ушалишини тилаган эндокринология институти ходимлари ва шифокорларига орангизда меҳнат қилаётган, аслида жавоҳирга тенг ёлкин юлдуз бўлиб нур сочиб турган инсон ҳамиша фахрингиз ғурурингиз бўлиб қолсин дегим келди.

Нилуфар РЕЖАМАТОВА.

Маданият хабарлари

ИККИ КЎРГАЗМА

Республикамизда Германия маданияти кунлари доирасида Ўзбекистон халқлари тарихи музейида антиқа кўргазма очилди. Кўргазма «Табиат ҳалокати», «Ҳаёт асосларининг вайрон бўлиши», «Саноат услубиятлари», «Раҳбар ходимлар» ва «Бошқа келажак» сингари 5 бўлимдан иборат. Кўргазманинг ўз олдига қўйган мақсадлари фотосуратлар ёрдамида табиатга ва ҳаёт асосларимизга қарши салиб юришимизнинг турли сабаб ҳамда оқибатлари ёрдамида очиб берилади. Кўргазма муваффақияти шундаки, мақсадга шов-шувга сабаб фотосуратлар ёрдамида эмас, балки табиатга қарши эълон қилинган кундалик уруш, турмуш шаклларининг саноатлашиши, табиийликдан сунъий шаклларга ўтиш кундалик ҳаёт тарзи орқали сезилмаган одатий ҳолда тасвирлаш билан эришилади.

***

Ўзбекистон Давлат санъат музейида очилган яна бир кўргазма 60- йиллар немис графика санъатига бағишланган. Урушдан кейинги йилларда Германия кўпроқ замонавий мумтоз санъат мактаби ва «Париж мактаби» талқин этилди. 60- йилларда эса аста-секин Америка санъатининг долзарб тенденциялари ғояларига ўтиш жараёни рўй берди. Бу йилларда немис санъаткорлари ўзлигини англаб етиш, ижтимоий ва ижодий утопия фикрлари билан суғорилган, кенгроқ жамоатчиликка мўлжалланган асарлар яратишга киришдилар.

Мирзаали АКБАРОВ.

ЯНГИ БОЖХОНА ПОСТИ

Тошкент тумани ҳудудида А.Навоий номи берилган янги божхона пости иш бошлади. Замонавий талабларга мос қурилган ушбу хизмат постини Тошкент вилояти божхона хизмати бошлиғи Тўлқин Усмонов кириш сўзи билан очди.

Шундан сўнг Ўзбекистон Республикаси Бош божхона бошқармаси бошлиғи ўринбосари Шарофиддин Мирганиев божхона тизимидаги олиб борилаётган ободонлаштириш, қурилиш ишлари, хусусан, «Олот» комплекси ҳақида гапирди ва сўзи сўнгида янги пост ходимларини табриклаб, уларга компьютер ҳамда «Жигули» машинасини топширди. Бошқарманинг ташкилий назорат бошлиғи Миразиз Жалолов Навоий сиймоси тасвирланган кўза билан муборакбод этди. Маросимда қатнашган туман ҳокими Акбарали Йўлчиев қурувчилар шаънига илиқ сўзлар айтди.

А.ТУРСУНОВ.

БУ ФОНИЙ ДУНЁ...

Уруш... уруш ҳақида боболар, китоблар, кинолар, мактублар, суратлар ҳикоя қилади. Ҳали ўша машъум уруш доғи кўкракларимиздан ювилгани йўқ! Ҳали қўлтиқ таёқли уруш ногирони ҳассасини тўқиллатиб, ёғоч оёқларини ғижирлатиб ўтиб турибди! Ҳали ўша иккинчи жаҳон урушида ҳалок бўлган ° ўн гулидан бир гули очилмай сўлган, ажали етмай ўлган 50 миллион одамнинг ўрни билиниб турибди...

Уша машъум уруш ўзга тупроқда бўлган бўлса-да, ўзбек халқининг ҳам минг-минглаб асл фарзандлари ўз тупроғига қайтмади — қанчалари ҳалок бўлди, қанчалари бедарак кетди, тирик қолганлари эса ногирон, ожизу нотавон бўлиб қайтди... Уша машъум урушда икки оёғидан ажралган, ҳозир саксон ёшдан ошган Рихсивой ака шундай дейди: — Урушда ўлган сафдошларим доимо тушимга киради, руҳлари безовта. Бизнинг хазон бўлган умримизни ҳам сен яша, дейди... Бошим оғрийди, суякларим зирқирайди, асабларим тортишади, қулоқларим шанғиллайди. Дунё кўзимга тор кўриниб кетади. Бу қарилик эмас, ўша уруш азоби... Фарзандларим, невара-чевараларим, туғишганларим, ёру биродарларим жонимга оро киради. Уларнинг тасаллиси, ўйин-кулгиси, шўхликлари уйни тўлдириб туради, дардимга малҳам бўлади. Шундай пайтларда бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор, деб қуяман, ўзимча...

Уша иккинчи жаҳон урушининг доғи етмасмиди, бизга! Афғонистондаги урушга бало бормиди? Қанча-қанча йигитлар бемаврид ҳалок бўлдилар.

«Ойнаи жаҳон» қаршисида ўтириб, Чеченистонда, Тожикистонда бўлаётган уруш лавҳаларини кўриб, этимиз жимирлайди. Хўш, иккинчи жаҳон уруши фашизм вабоси эди, Афғонистон уруши Шўро давлатининг Шарққа нисбатан истилочилиги давоми эди, бу урушда ғараз ният, босқинчилик, мустамлакачиликдан иборат манфур мақсадлари бор эди, аммо Чеченистондаги, Тожикистондаги урушлардан мақсад недир, бу саволга ҳеч жавоб тополмаймиз. Бу хунрезлик урушлари қачон тугайди ўзи?...

...Мана бу суратдаги чеҳраларга бир боқинг, уларни сиз танийсиз. Уз замонининг, хусусан, ўша машъум иккинчи жаҳон урушининг машҳур жангчилари. Генерал собир Раҳимов! Уша йилларда ўзбеклардан чиққан биргина генерал эди у. Уша машъум уруш унинг ҳам ёстиғини қуритди! Ғалабага саноқли кунлар қолганда — апрель ойининг охирларида ҳалок бўлди, бу генералимиз ҳам. ажали етиб ўлдими, душман ўқидан ёки сотқин фитнасидан ўлдими, ишқилиб ғалабага етмай ўлди бу ёлғизгина генералимиз!..

Суратда жиддий боқиб турган генералнинг ёнидаги киши — гвардия майори, сиёсий раҳбар Мажид Ғаниев! Юқорида генералнинг қўриқчиси — адютанти, унинг ёнидаги киши эса Сирожиддин Нуриддинов. Сирожиддин акани ҳам кўпчилик билади. У киши халдқ хўжалигининг турли соҳаларида ишлаган комфирқа ходими, шўролар даврида ўзбек раҳбар аёлларидан энг машҳур бўлган Ёдгор Насриддинованинг умр йўлдоши. Сирожиддин Нуриддинов Тошкент вилояти комфирқасида кўп йиллар ишлаган, адолатли, фидойи, камтарин инсон бўлганини кўпчилик эътироф этади...

Суратдаги учинчи киши Мажид Ғаниев. Менимча Мажид аканинг ҳаёти ва фаолияти билан кўпчилик таниш эмас. Генерал Собир Раҳимов ва Сирожиддин Нуриддинов билан уруш жангтоҳларида суратга тушиш учун ҳам генералга таниш одам бўлиш керак-ку!.. Мажид аканинг таржимаи ҳоли билан танишиб, у кишининг ҳам халқимизнинг машҳур фарзандларидан бири, халқ хўжалиги ва ҳарбий соҳанинг кўзга кўринган етакчиларидан бири бўлганига ишондим.

Аввало, мана шу сурат тарихи ҳақида мухтасар сўзлайлик. Бу суратнинг бир нусхаси донгдор шоиримиз Ғафур Ғуломнинг архивида сақланади. Мазкур нусхани бизга Мажид Ғаниевнинг қизлари, Тошкент Давлат Университетининг кафедра мудири Светлана Холдорова оталарининг архивидан олиб тақдим этдилар. Ғафур Ғуломнинг қизлари Олмос опа ва Света опанинг тахминларича, бу суратга 1943 йили Москвада тушилган. Уша йили Москвада Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунлари бўлиб ўтди. Урушдан қисқа фурсатга Москвага ўқишга келган Собир Раҳимов билан ўзбек адибларининг учрашуви бўлади, суҳбат меҳмонхоналарда давом этади. Комил Яшин эсдаликларига кўра, меҳмонхонада бир оқшом Ғафур Ғулом. Яшин ва Собир Раҳимов тонготар суҳбат қуришган. Уша оқшом генерал Ғофур Ғуломга ушбу суратни дастхат билан тақдим эттан. Эрталаб генерални кузатиб қўйганларидан сўнг Ғафур Ғулом Яшинга «Яшин, биринчи генералимиз ҳақида каттароқ асар ёзсанг-чи? деганлар. Шундан сўнг Яшин ака «Собир Раҳимов» пьесасини ёзганлар. Собир Раҳимов билан охирги учрашувдан фақат ушбу сурат ёдгорлик бўлиб қолган.

Бу учрашувда Мажид Ғаниев қатнашганми, йўқми, аниқ эмас. Аммо ўша пайтда гвардия майори Мажид Ғаниев ҳам Москва ҳарбий округи Олий, артиллерия академиясида қисқа муддатли ўқишда бўлган. Шу пайтда Сирожиддин Нуриддинов ҳам Москвада бўлсалар керак. Шу тариқа ушбу тарихий суратда уч ўзбек ўғлони сиймоси муҳрланиб қолган... Собир Раҳимов урушдан қайтмади. Сирожиддин Нуриддинов ва Мажид Ғаниев урушдан соғ-омон ўз юртларига қайтиб келиб, худо берган умрини яшаб ўтдилар, қўлларидан келганича халқ хизматига камарбаста бўлдилар...

Орадан йиллар ўтди. Қанча-қанча сувлар оқди. Уруш жанггоҳларидан қайтиб келганларнинг кўпчилиги бугун орамизда йўқ. Шулар қаторида Сирожиддин Нуриддинов ҳам, Мажид Ғаниев ҳам бу фоний дунёдан ўтиб кетдилар. Уша машъум урушда қатнашганларнинг бурчлари ватанни озод ва обод кўриш орзуси билан яшаган эдилар. Мустақиллик кунларини кўриш уларнинг фарзандларига, набираларига насиб этди.

Собир Раҳимов, Сирожиддин Нуриддинов ҳаёти ва фаолияти ҳақида ўқувчида муайян тасаввур бор, деб ўйлаймиз. Негаки, улар ҳақида лавҳалар, очерклар ёзилган. Аммо Мажид Ғаниев ким бўлганини кўпчилик яхши билмаса керак. Шу боис бу киши ҳақида мухтасар маълумот беришни ният қилдик.

Мажид Ғаниев 1913 йили Бухоро вилоятининг Вобкент туманида деҳқон оиласида туғилган. Унинг болалиги ва ўсмирлик йиллари шўролар даврининг алғов-далғов даврида кечди. 30-йилларнинг бошида Бухоро қишлоқ хўжалик техникумини тугатиб, шу ерда МТСда агроном булиб ишлаган. Мажид Ғаниев комсомол ишига жалб қилинади. У Фориш туманида, республика комсомол идораларида масъул лавозимларда ишлайди. Сўнг партия ишига кўтарилиб, Тошкент вилояти комфирқасида фаолият кўрсатади. Шундан сўнг Тошкент саноат академиясида ўқийди... Мажид Ғаниев 1938 — 1948 йилларда Ўзбекистон ССР Олий совети депутати бўлган. 1941—1946 йилларда Қизил Армия қисмларида комиссар — сиёсий ишлар раҳбари лавозимларида ишлаган. «Қизил байроқ», уч марта «Ҳурмат белгиси» орденлари ва бир неча бор медаллар билан тақдирланган.

Уша машъум урушда қатнашганларнинг бошидан ўтган барча қийинчиликлар Мажид Ғаниевга ҳам бегона эмас. У Сталинград, Польша, Германияда бўлган қатор жангларда бевосита қатнашган. У аскарларнинг кўнглини кўтаришдан тортиб, жанг тактикаси стратегиясини ишлаб чиқишгача бўлган ишларга бошқош бўлганлардан бири. Буни Мажид Ғаниев архивидаги ноёб ҳужжатлар — хотиралар, таржимаи ҳол, тавсияномалар, тавсифномалар орден ва нишонлар, фахрий ёрлиқлар ҳам тасдиқлайди.

1941 йили урушга сафарбар қилинган Мажид Ғаниев аввал 99-Кавказ дивизиясида комиссар, сўнг Сталинград ва Дон фронтида 66-артиллерия двизияси сиёсий бўлими бошлиғи ўринбосари булиб ишлади. Аёнки, 1941 йил қишда Москва остоналаридаги жангларда енгилгандан сўнг қаттол Гитлер бор кучини Шарқий фронтга ташлади. Воронеж, Сталинград, Новороссийск, Пятигорск районларини эгаллаб олди. Сталинграднинг устига минглаб самолёт ва танклар, ўйлаб сараланган двизияларни сафарбар қилди. Сталинграднинг ҳар бир қарич ери учун ҳар икки томондан кўп қон тўкилди.

Ана шу мусибатли кунларда Мажид Ғаниев Сталинграддаги 2-дивизия сиёсий бўлим бошлиғи ўринбосари сифатида жангчилар ўртасида тарғибот-ташвиқот ишларини олиб борди.

Сталинград учун бўлган жангларда 200 мингдан зиёд ўзбек йигитлари қатнашдилар. Уларнинг кўпчилиги жонини жабборга берди. Ушанда Усмон Юсуповнинг «Йигитлар, ўз тупроғимизни душмандан қутқарайлик!» деган иборасини айтиб, аскар йигитлар жангга кирар эканлар. Уша машъум урушда ўзбек йигитларининг садоқати ўз ҳаётини қурбон қилишдан ҳам кўра ишончли далилга айланганини кўрамиз. Уша машъум урушда ўзбек йигитлари ўзгаларнинг тупроғини ҳам ўз тупроғи деб билиб, инсониятни фашизм вабосидан сақланиб қолсин деб, одамлар ва мамлакатлар ўртасида тинчлик, дўстлик ва ҳамкорлик барқарор бўлсин деб, умуминсоний қадриятлар абадий сақлансин ва ривожлансин деб, жангларда жон олиб, жон беришди. Ўзбек халқининг иккинчи жаҳон урушида берган қурбонлари ва бошқа йўқотишлар ҳаққи-ҳурмати учун бу тарихий ҳақиқат авлодлар хотирасида абадий сақланажак!..

Волга бўйида оғир жанглар кетаётган кунларда ўзбек халқи урушдан қон кечиб юрган ўз фарзандларига мактуб-мурожаат йўллади. Бу мактубни Ғофур Ғулом, Ҳамид Олимжон, Мақсуд Шайхзода, Йўлдош Шамшаров ва бошқалар тайёрлаган эди. мактуб—мурожаатта 2 миллион 412 киши имзо чекканди. Мактубда, жумладан, шундай сатрлар битилган эди: «Ўзбек халқининг йигитлари! Сенинг ота-боболаринг қўлларини кишанга тутиб беришдан кўра, энг қалин занжирларни ҳам кўл билан узиб, тиш билан синдириб ташлаганлар. Гитлер фақат Европа миллатларининг, славян халқларининггина душмани эмас, у шарқ халқларининг ҳам душмани.

Сен шундай қилишинг кераккки, маккор ва қонхўр босқинчини бевосита кучангга, маҳаллангга киришини кутмасдан, уни ўша қардошларнинг эшигида тормор келтириб қайтаргин...».

Ана шу мактубнинг ёзилишида, унинг жангчилар орасида тарғиб-ташвиқ қилинишида Мажид Ғаниевнинг ҳам бевосита ҳиссаси бор эди... 1943 йил 7 март куни гвардия капитани, ЎзССР Олий Совети депутати Мажид Ғаниев Сталинград жанги тафсилотларини сўзлаб бериш учун Тошкентга йўлланма олади. у бир неча кун давомида Тошкент вилояти меҳнаткашлари ҳузурида бўлиб, фронтдаги аҳвол, ўзбек жангчиларининг қаҳрамонликлари ҳақида маърузалар қилади.

1943 йил 22 апрелда Тошкент вилояти партия ва ижроия қўмитасининг 66-двизия жангчиларига мактубини олиб, яна фронтга қайтади. Мактубда Тошкент вилояти аҳолисининг фронтга курсатаётган ёрдами тўғрисида маълумотлар, жангчиларнинг кўнглини кўтарадиган сузлар битилган эди.

Мажид Ғаниев 1943 йилнинг ёзида Москва ҳарбий округи Олий артиллерия мактабига ўқишга юборилади. Юқоридаги сурат шу пайтда олинган булса керак... Мажид ака Курск, Орел, Белгород шаҳарларини олишдаги жангларда қатнашди, Польша чегараларидан ўтиб, Германияга етиб борди ва фронтда 1946 йилгача қолиб кетди.

Мажид Ғаниев урушдан эсономон қайтиб Ўзбекистон Комфирқасида Тошкент вилоятида, Ўрта Чирчиқ районида, Гулистон тумани давлат хўжалигида, Ўзбекистон Қишлоқ хўжалиги вазирлигида масъул лавозимларда кўп йиллар ишлади. «Умр йўлдошим Мажид ака одамохун, одамларга яхшилик улашадиган, адолатли, оилапарвар, фарзандларга меҳрибон киши эдилар», дейди Мажид аканинг турмуш ўртоқлари Эммахон Ғаниева. — Бу дунёда ҳеч ким боқий қолмас экан, ҳаммамиз фоний эканмиз. Мажид ака ҳам бу фоний дунёдан ўтиб кетдилар, у кишидан фақат яхши фарзандлар ва хотиралар қолди, холос. Қизлари Светлана ТошДУ кафедра мудири, Стелле педиатр-врач, ўғиллари Элёр давлат хизматида.

Бу фоний дунё... Энг ёмони ажалдан бурун ўлиш. Уз ёшини яшаб, ўз ошини ошаб ўтган яхши-да! Уруш эса ажалдан олдин ўлим олиб келади. Шунинг учун кексаларимиз урушнинг номи ўчсин!» дейди...Тарихчиларнинг айтишича, ҳозиргача бутун дунёда 6 минг йил ичида 14 мингта уруш бўлган. Бу урушларда 3 миллиард 600 миллион кишининг ёстиғи қуриган. Бу қирғин босқинчилик, жаҳондорлик урушларнинг энг даҳшатлиси бизнинг асримизда содир бўлди. Уша машъум иккинчи жаҳон уруши 1448 кун давом этди, 50 миллиондан зиёд одам ажали етмай ўлди. Баъзи маълумотларга кўра, бундан ҳам кўпроқ одам ҳалок бўлган.Шунга қарамай, инсоният ҳали ҳам урушнинг касофат таҳдидидан ҳалос бўлган эмас. Ҳозир дунёда турли-туман қурол-аслаҳа, ўқ-дори, оммавий қирғин дорилари ва бошқа воситалардан ташқари 60 мингга яқин (80-йиллар ўрталаридаги ҳисоб) ядро каллаги тўпланганки, улар бир зумда 80 миллиард одамни кунпаякун қилишга қодир. Ер шарида эса бор-йўғи 5,5 миллиардга яқин одам яшайди. Бу касофатдан аллоҳнинг ўзи асрасин! Ҳар куни дастурхон бошида кексаларимиз «Юртимизга тинчлик-осойишталик ато этгин!» деб бежиз дуо қилишмайди. Бу фоний дунёдан ўмримизни яшаб, ўз ризқимизни териб, ҳалол-пок яшаб ўтайлик! Юртимизга тинчлик-осойишталик бер, қодир Эгам! Осмон балоларидан, ер кулфатларидан, инсон фитналаридан Узинг асра!

Ғуломхон ҒАФУРОВ,
ТошДУ доценти.

Муштарийларимиз ижодидан

Тўра Жуман

НУРГА БОҚҚАНДА

Қуёш борига шукур деймаи нурга боққанда,
Худо асрасин деймаи кўкдан ерга боққанда.

Амударё эслатар Жалолиддин жангини,
Темур Малик ёдимга тушар Сирга боққанда.

Отам бўлган чорвадор, бирга юриб қўй боқдим,
Ёшлигимни эслайман дала, қирга боққанда.

Шерози, сур телпакни кийиб катта бўлганман,
Шунинг учун ҳавасим келар сурга боққанда.

Кураш қилиб тўйларда, сал-пал танилдим, Тўра,
Мендай нимжон бўласан деймаи зўрга боққанда.

ЯХШИЛИК ДАРАХТИНИ

Яхшилик дарахтини кўплаб ўтказ, эй инсон,
Ширин бўлиб ҳосили, сен яшайсан берармон.

Ёмонлик дарахтини экма, меваси заҳар,
Чуқур чоҳга тушгандир эгри иш қилган ҳар он.

Яхшилик қилган киши етар орзу, ниятга,
Жони бўлар соғ-омон ўзгарса ҳамки даврон,

Севгида ҳам яхшига омад чопар шубҳасиз,
Яхшига ёр бўлишни истар ой каби жонон.

Яхшиликнинг боғини тинмасдан яшнат, Тўра,
Шундай қилсанг, ҳар доим сеникидир шуҳрат-шон.

ИЙМОНИНГНИ ЯХШИ ҚИЛ

Чин инсон бўлмоқ учун иймонингни яхши қил,
Энг аввало ўзингнинг томонингни яхши қил.

Палон ундай, пистончи бундай деб кир изламай,
Тўғри йўлга киритиб, ёмонингни яхши қил.

Соф, покиза гумон ҳам инсон учун энг зарур,
Ошсин ҳурматим десанг, гумонингни яхши қил.

Эзгу ишга қўл урсанг, сенсан элда муътабар,
Халққа қўшилиб, Тўра, замонингни яхши қил.

ДУНЁ БОЙЛИККА КОНДИР

Дунё бойликка кондир, олиш мумкин бемалол,
Лекин олишдан аввал бу гапларга қулоқ сол.

Инсоф, ҳалоллик билан олсанг, унда барака,
Бир умрга, биродар, сеникидир бахт-иқбол.

Катта қилиб нафсингни эгалласанг кўп нарса,
Қиёмат кун дўзахга тушиб бўласан увол.

Шунинг учун бойликка муккадан ҳеч кетмагин,
Зиёдига қизиқмай, ўзингга яраша ол.

МЕНГА ҲАМ БИР НИГОҲ ҚИЛ

Қишлоғимнинг гўзали, менга ҳам бир нигоҳ қил,
Севги кўкида ўзини ёғду сочувчи моҳ қил.

Ишқинг йўлида сарсон бўлганлигимга ишон,
Раҳм айлаб ҳолимга, бу гадони подшоҳ қил.

Қайғум кетиб кайфим чоғ бўлиши учун, дилбар,
Менга назар ҳар куни, ё бўлмаса гоҳ-гоҳ қил.

Майлига мен розиман, тўрт эмас юз шартни айт,
Мен Тўрани ўзингга бир умрга ҳамроҳ қил.

Қарор ва ижро

ТЕКШИРУВ ДАВОМ ЭТМОҚДА

Шу йилнинг 1 октябридан бошлаб республикамизда ишлаб чиқарилаётган ва хорижлан ташиб келинаётган спиртли ичимликлар ҳамда тамаки маҳсулотларини акциз маркалари ёпиштириб сотиш жорий этилгани кўпчиликка маълум. Барча савдо ташкилотлари, фирмалар, якка меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи шахслар бу хусусда олдиндан огоҳ қилиндилар. Бундан буён юқорида кўрсатилган маҳсулотларни акциз маркасисиз сотиш ман қилинади. Бундан мақсад-сифатсиз ва баъзан киши организмига зиён етказувчи спиртли ичимликлар ва тамаки маҳсулотлари йўлига ғов солишдир.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ва унинг жойлардаги инспекциялари Ҳукумат кўрсатмасига мувофиқ бу борада қизғин иш олиб бормоқдалар. Буни Тошкент вилояти Қибрай туман давлат солиқ инспекцияси мисолида яққол кўриш мумкин. Октябрь ойи бошларида инспекция томонидан 158 марта ҳужжатлар текшируви ўтказилган ва тегишли ҳужжатлар қараб чиқилган. Шундан 127 ҳолатда солиқ тўғрисидаги қонун бузилишига йўл қўйилгани аниқланган. 70 ҳолатда эса солиқ ҳажми камайтириб ёзилган.

Натижада давлат солиқ инспекцияси ходимлари савдо қоидаси бузилишига нисбатан йўл қўйган 66 нафар савдо ходимига нисбатан жазо чораси қўллаб, уларга 102.150 сўм миқдорида жарима солган. Касса аппаратини бир четга суриб қўйиб, ҳисоблашиш ишларини такрор ва такрор равишда олиб борган савдо ходимларининг иши эса ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига чора кўриш учун топширилган.

Қибрай туман давлат солиқ инспекцияси шу йилнинг 9 ойи ичида давлат бюджетига 918 миллион 110 минг сўм тушишини таъминлади, бу белгиланганидан 44 миллион 390 минг сўм кўпдир.

Туманда савдо тармоқлари фаолиятини текшириш давом этмоқда.

Ф.РАСУЛОВ,
Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг матбуот хизмати.

ЖАҲОН ИҚТИСОДИЁТИ: БУГУН ВА ЭРТАГА

Жаҳон валюта фонди ва Жаҳон банкининг Вашингтонда бўлган сессиясида дунё иқтисодиёти масалалари кўриб чиқилди. Шу йирик молиявий ташкилотлар ижроя директори Мишель Камдессернинг айтишича жаҳондаги иқтисодий ва молиявий аҳвол қониқарли, келажаги эса умидлидир. Жаҳон миқёсида пулнинг қадрсизланиши камайиб бораётгани ҳам ижобий ҳолатлар жумласидандир.

И. М. Камдессир ва Жаҳон банкининг президенти Жеймс Вулфенсон шу молиявий ташкилотдан қарз олган давлатларнинг ҳукуматлари ҳар қандай шаклдаги порахўрликка чек қўймас эканлар, барқарор ривожланиш бўлмаслигини таъкидладилар. «Бу бизлар бартараф этишимиз керак бўлган ўта хатарли хасталикдир. Порахўрлик пул маблағлари қашшоқлардан бойлар қўлига ўтишига олиб келади, тадбиркорлик фаолиятига сарф-харажатларни ошириб юборади, жамоат сармоясига зиён етказади ва хорижий сармоядорларни бездиради. Жаҳон банки ўзи қўллаб-қувватлаётган дастурлари доирасида порахўрлик ҳолатлари билан муроса қилмайди, — деб таъкидлади Ж. Вулфенсон.

ТЕЖАМКОР АВТОМОБИЛЬ

АҚШнинг «Джио-Метро» автомашинаси дунё миқёсида энг тежамли деб ҳисобланмоқда. Бу автомашинада салкам тўрт литр ёнилғи билан 70-78 километр масофани бемалол босиб ўтиш мумкин. Кейинги саккиз йил мобайнида Япониянинг «Хонда Сивик» автомобиллари тежамлилик масаласида «Джио-Метро»дан фақат бир йил мобайнидагина устунлик қила олган холос. Айни пайтда «Джио-Метро» Американинг энг арзон автомашинаси ҳамдир. Ёқилғини тежаш борасида Германиянинг «Фольксваген» фирмасининг «Гольф Джи-Ти-Ай» ва «Жетта» машиналари иккинчи ва учинчи ўринни эгаллаб турибди. Бу маълумотларни АҚШнинг атроф муҳитни муҳофаза қилиш агентлиги ўрганиб, оммалаштириб келаётир.

А. ПАРДАЕВ тайёрлади.

КАТТАҚУМ «СЕВАН»И

Сурхондарё вилоятининг беназир оромгоҳига айланган Уч қизил сув омбори чинакам «Севан» кўли тимсолида қадраланади. Сув бўйида вилоятнинг кўплаб қурилиш ташкилотлари, ўқув юртлари, дам олиш, соғломлаштириш масканлари, спорт мажмуалари жойлашганки, улар кишини оҳанграбодек ўзига тортаверади.

Ана шундай дилтортар масканлардан бири А. Семашко номидаги республика физиотерапия илмий-тадқиқот институтининг даволаш филиалидир. Бу шифохонани юрак-қон томирлари, асаб, бўғин касалликларининг билимдони, тиббиёт фанлари доктори, профессор Зокиржон Зунунов бошқармоқда.

Тўрт қаватли шифохонанинг бир, икки кишилик хоналари энг замонавий, гўзал мебеллар билан жиҳозланган. Касалликларни ва улар қолдирган асоратларни тезлик билан танадан фориғ қилувчи тиббий муолажа хоналарида билимдон табиблар ишлашади. Сув муолажалари, балчиқ, сауна-ҳаммом, дўконлар, катер ҳамда пароходлар хизматга мунтазир. Ҳафтада бир кун ислом оламиннинг муборак шайхи саналган Султон Саодат, Ал Ҳаким ат-Термизий, Имом Исо ат-Термизий зиёратгоҳларига саёҳат уюштириб турилади.

Бу ерда касаба уюшмаларининг ташаббуси билан шифохоналар, дам олиш масканлари барпо этилаётир. Катта тоғни узунасига ёриб, тошдан тошга сакраб, саҳрога ҳаёт бахш этувчи, фавворалар ясаб оқаётган дарё бўйида ташкил топган «Хонжиза» дам олиш маскани ва кашшофлар оромгоҳлари, Бойсундаги «Омонхона», «Сумбула», «Сайроб», «Панжоб», Кўхитанг тоғидаги «Вандоб», «Шержон» оромгоҳлари қайси бир курортдан кам.

«... Биз Сангардак дарёси соҳилларини Ўзбекистоннинг Жанубий Швейцарияси деймиз. Кўхитанг тоғидаги хушманзара жойларни Кавказдаги курортларга алишмаймиз. Боботоғ хилват гўшаларининг ўзи бир жаҳон!», деган эди марҳум ёзувчи Менгзиё Сафаров. Дарвоқе, халқимизда «Ёнингдан оққан сувнинг қадри йўқ», деган мақол бежиз айтилмаган. Биз қўлимизни чўзсак етадиган жойларда ҳар бирини улкан шаҳарларга бермайдиган, гўзалликда мислсиз, соф ҳавоси тенгсиз санотoрий ва даволаш, соғломлаштириш, дам олиш масканларимиз турганда бошқа юртларга қанчадан қанча маблағ сарфлаб борамиз. Ваҳоланки, бориб ҳордиқ чиқарган тақдиримизда ҳам қайтиб келгунимизча азият чекишимиз хусусида ўйлаб кўрмаймиз. Мустақиллик эса ўзимиздаги ҳар бир мавжуд нарсаларни қадрлашимизни, уни тағинда кўркам, кўнгилли, суюкли жойларга айлантиришимизни тақозо этади

Расул ХУДОЙҚУЛОВ,
Сурхондарё вилояти касаба уюшмалари бош табиби.
Холмўмин ХУДОЙҚУЛОВ,
журналист.

КУЛИБ ЧИҚСАНГ

(Интермедия)

СОДИҚ — (Эшик тирқишидан мўралайди, сўнг қулоқ тутади) — Ухлаганмикан? Эшик ўлгур ҳам ғижиллаб очилади. Киравераймикан? Агар уйғоқ бўлса борми, балога қоламан. (Ўйлайди). Таваккал, кираман. Йўқ-йўқ-е! Ўзимни ўзим ғалвага қўйиб нима қиламан. Ундан кўра мана шу ерда, эшикка суяниб ўтириб тонг оттирсам ҳам бўлади. Бўлади-ю... Эҳ... Қани энди... Ўзи шундо-о-оққина қанотини кериб чиқса... Таъзим қилиб ҳол сўраса, қўлтиғимдан олиб «ичкарига» деса.

(Ҳиргойи қилади)
Кулиб чиқсанг
уйингдан.
Ўргулайин
бўйингдан...

(Унинг олдига гердайиб Холиқ келади)

ХОЛИҚ — Ҳа, шўрлик-а, шўрлик-а! Сенга увол! Яна уйингга киролмай ўтирибсанми?

СОДИҚ — Киришга кираман. Жанжалга тобим йўқ. Қарс этиб тушириб қолиши ҳам мумкин. Неча марта сўз берганман. Иккинчи ичмайман, кеч келмайман деб. Сўзингизнинг субути йўқ деб, тилхат ҳам ёздириб олган.

ХОЛИҚ — Ҳе, шўрлик-а, шўрлик-а! Жаҳон айвонида ўзим эканман-да хотинидан қўрқмайдиган. Бир сўзимни икки қилмайди, қош-қовоғимга қараб туради. Айтганим айтган, деганим деган. Гаҳ десам қўлимга қўнади. Юр, уйингга опкириб қўяй.

СОДИҚ — Ў-ўу! Опкириб бўпсан. Анов куни айтганди. Ўша Ҳолиқ қўшнига қўшилманг, деб.

ХОЛИҚ — Э-э, сени ким билан юришинггача аралашса, роса бўлган экан-ку! Кўрган-кечирган кунинг қурсин, қўшнижон.

СОДИҚ — Бизнинг уйимизда хотинимнинг гапи гап, сўзи сўз! Ишдан сал кеч қолсам бўлди, қовоғи сузма халтадай осилиб, терговни бошлаворади. Шунга яхши кўрина қолай деб фармонбардор бўлиб тураман. Эрталаб нонушта тайёрлайман. Кошки чойни тинчгина, индамай ича қолса, жанжалга баҳона қидиради. Чойни аччиқ дамлабсиз, кўкноримисиз, дейди. Гоҳ суюқ дамлабсиз, зиқналигингиз қурсин, дейди. Хуллас, қўлини совуқ сувга урдирмасликка ҳаракат қиламан. Шу кунда ҳовли супуриш ҳам менинг гарданимда.

ХОЛИҚ — Ў-ў-ў! Шу кетишда кетса, бориб-бориб кирни ҳам сенга ювдиради.

СОДИҚ — Эй, фолбин бўлиб кет-е, кирни аллақачондан бери ўзим юваман.

ХОЛИҚ — Фил экансан, оғайни, фил экансан! Масалан, менинг сиркам сув кўтармайди. Бурундан паст, кўздан юқори гапирмаслик керак. Гапирдингми, тамом...

СОДИҚ — И-ий, хотининг келяпти.

ХОЛИҚ — (қўрқиб). Қани? Ҳм! Содиқ, Содиқжон! Омборчи Қобилжон билан бирга эдик. Жиянини узатяпти экан, дегин.

СОДИҚ — Тўғрисини айтавер, сен хотинингдан қўрқмайсан-ку!

ХОЛИҚ — (шивирлаб) унақа дема! Эшитиб қолади. Мабодо сендан сўраб қолса, ҳалиги, Қобилнинг тўйида эдик дегин. (Узоққа салом бериб) Хадичахон, узр, тўйда эдик, шу десангиз, Қобилжон акамизнинг жиянлари узатиладиган бўлиб қолди. Ўша ёққа бордик. Мана, гуноҳкорингиз келяпман, юз минг хижолат билан, мана ишонмасангиз Содиқжондан сўранг.

(Холиқ қўл қовуштириб чиқиб кетади).

СОДИҚ — Ҳм. Хотиндан қўрқмасмиш! Ҳолиқ — қовоғи солиқ!

Эмаклаб кетишини қаранг!
Чиранчоқнинг
тўйига бор,
Мақтанчоқнинг уйига бор,
деб шуни айтар эканлар-да!
(хиргойи қилади).
Кулиб чиқсанг
уйингдан, ўргулайин
бўйингдан
Шошиламан уйимга,
Интизорим сен ўзинг.

Қодир ҚАЮМОВ.

МУНАЖЖИМ ТАЪБИРИ

12-18 ноябрь кунлари учун САЛОМАТЛИГИНГИЗНИ АСРАНГ!

12 ноябрь кечаси соат 3 дан 14 ноябрь эрталаб соат 7 гача ой Қавс юлдузлар туркуми буржидан ўтади. Ана шу даврда қон ва жигар анча кучсизланади. Шунинг учун ҳам жигар, ўт пуфагини операция қилдиришдан, шунингдек, қоп қуйдириш ва қон топширишдан (фавқулодда ҳолатдан ташқари) сақлангани маъқул. Зеро бу амалиётлар муваффақиятли чиқиши гумон. Шу билан бирга бу кунлар нафас олиш аъзоларини даволаш учун жуда қулайдир. Бундан ташқари шу кунларда модда алмашинуви анча кучаяди. Шунинг учун ҳам бу пайт кўп овқат ейишдан тийилишни маслаҳат берамиз. Улар ўзларига эҳтиёт бўлишлари, жисмонан чарчамасликлари, ўз вақтида ҳордиқ чиқаришлари керак.

12 ноябрда жигар циррози, сурункали сариқ касали (оғир шакли) билан оғриганлар овқат ҳазм бўлиши ва буйрак фаолиятига алоҳида эътибор беришлари керак, чунки пешобнинг тўхтаб қолиши ва секинлашуви шу куни жигар ҳолатини мушкуллаштириши мумкин. Шу куни эрталабки соатларда тос-сон бўғимларидаги суяклар синишига нисбатан ноқулай вазият вужудга келади. Аппендицит ва бошқа ичак касалликлари хавфи кучаяди.

12 ноябрь - Ойнинг иккинчи куни оғиз ва тишлар касалликка мойил бўлишади. Парҳезни бошлаш ва сахий бўлиш тавсия этилади.

13 ноябрь - Ойнинг учинчи куни. Халқум, томоқ, бодомсимон безлар касалга чалинишга мойил бўладилар. Агар шу куни сизнинг қулоқларингиз ва энсангиз оғриса, демак сиз ўз ҳиссиётингизни яхши бошқара олмас экансиз. Ҳиссиётингизни иродангизга бўйсундиришга ҳаракат қилинг.

14 ноябрь - Ойнинг тўртинчи кунида кекирдак ҳимояга муҳтож бўлади. Оғзи бўш кишилар шу куни тилга эрк бермагани маъқул.

Ой Қавс буржида бўладиган ана шу кунларда руҳий жиҳатдан сизда умидворлик ва яхши кайфият, ўзгаришларга қизиқиш уйғотади.

14 ноябрь эрталаб соат 7 дан 16 ноябрь эрталаб соат 11 гача Ой «Жадий» буржида бўлади. Шу кунларда ўт пуфагини операция қилдириш тавсия этилмайди. Модда алмашув тизимига ва тери касалликлари даволашга шошилмаган маъқул. Суяк-бўғим тизими нозиклашади, синиш хавфи кучаяди. Шунинг учун ҳам тишларни даволаш ва умуртқани операция қилдириш маъқул кўрилмайди. Меда билан боғлик хасталикларни даволашга киришиш тавсия этилади. «Эчки»ларга овқатни ёмон хазм қилиш хосдир. Шунинг учун шу кунларда овқатланиш олдидан рағбатлантирувчи нарса ичиш фойда беради. Ёғлиқ овқатлар ва ўткир зироварлар танаввул қилишдан тийилиш тавсия қилинади.

15 ноябрь эрталаб соат 9-10ларда жигар ва ўт пуфаги фаолияти анча сусаяди. 15 ноябрь Ойнинг бешинчи кунидир. Шу куни қизил ўнгач анча нозиклашган бўлади. Шу муносабат билан овқат ҳазм қилиш йўли хасталиги кескинлашади. 16 ноябрь - Ойнинг олтинчи кунида нафас йўллари нозиклашади. Ой «Жадий» буржига кирганида кишиларда руҳий жиҳатдан эҳтиёткорлик, ҳиссиётларда босиқлиқ пайдо қилади, ташкилотчилик қобилиятини бурч ҳиссини оширади.

16 ноябрь эрталаб соат 11 дан - 18 ноябрнинг кундуз соат 13 га қадар Ой Далв буржида бўлади. Бу кунларда бўғимларда операция қилиш, асаб тизими хасталигини, ҳис-туйғу аъзоларини, айниқса кўз касаллигини даволаш тавсия қилинмайди. Юрак муолажасининг барча турларини ўтказиш мақсадга мувофиқдир. Бу кунларда болдирлар нозиклашади - оёқларда қон айланишининг бузилиш имкони ошади.

17 ноябрь Ойнинг еттинчи куни. Бу куни айтадиган гапингизни ўйлаб гапиринг, тилингизни ёмон сўзлардан тозаланг, яхшиси сўзга эрк берманг. Агар шу куни овозингиз кучайган бўлса, демак сиз ўз устингизда яхши ишламайсиз.

18 ноябрь - Ойнинг саккизинчи кунида меда анча заифлик кўрсатади. Шу куни оловга эҳтиёт бўлиш керак. Шу куннинг овқати енгил (дон, зировор) бўлиш керак.

Ойнинг Далв буржидан ўтиши психологик жиҳатдан сизда самимият, олижаноблик уйғотади, фикрдошлар қидиришга, руҳингизга мос дўстлар топишга мойиллик туғдиради.

Олам ичра олам

ҚОПҚОНГА ИЛИНДИ

Қай бир соҳада ишламанг билимдонлик ва зукколик талаб қилинади. Аммо ички ишлар бўлинмаларида ишлаш учун ўзига хос зийраклик ва тезкорлик зарур. Саратов шаҳри милиция ходимлари ана шундай зийраклик билан қонунбузарлар тўдасини қўлга олди. Қизиғи шундаки, бу гуруҳга собиқ милиция ходими раҳбарлик қиларкан. Совуқ қуроллар билан қуролланган мазкур тўда аъзолари Россия, Белоруссия ва Польшада содир этилган бир нечта жиноятларда айбланмоқда. Қисқаси, «шоввоз»лар қопқонга илинди.

МИЛИЦИОНЕР ҲАМ ИЧАДИМИ?

Ёш болалар орасида шундай тушунчалар борки, уларга асосан врачлар касалланмайди, милиция ходимлари ичмайди ва ҳакозолар... Лекин аслида ҳам шундайми? Афсуски, йўқ. Кастрома вилояти ДАН ходими Олег Соловьев 15 йилга озодликдан махрум қилинди. Сабаби у маст ҳолда машинани бошқариб келаётиб 9 та бегуноҳ ёш болаларни уриб юборган. Шулардан 5 таси ҳалок бўлган. «Мулланинг айтганини қил, қилганини қилма» деганлари шу бўлса керак.

...ТАБИАТНИНГ ЖАВОБИ

Ҳолливудда ишланган кинофильмлардан йиртқич ҳайвонларнинг одамларга ҳужум қилишини, баъзи пайтларда эса тириклай еб қўйишини кўп кўргандирсиз. Россиянинг Приморье ўлкасида бу нарса ҳаёт ҳақиқатига айланиб бормоқда. Яқинда Новотроицк қишлоғида 27 ёшли кишининг йўқолганлигини маълум қилишди. Ички ишлар бўлими ходимлари юқоридаги шахс суягининг қолдиқларини топишди холос. Маълумотларга қараганда у кишини (шахс кимлиги маълум қилинмаяпти) айиқ ёки йўлбарс еб қўйган. Айтишларича, бундай воқеа бундан олдин ҳам бир-икки марта содир бўлган экан. Балким бу воқеалар инсониятга одамларнинг борлиққа «хужум» қилаётганига табиатнинг жавобидир...

САМОЛЁТЛАРДАН АВТОБУСЛАРГА

Қўпорувчилар томонидан самолётларнинг ўғирланиши ёҳуд гаров олиниши ҳозирги кунда анчайин кўпайиб қолган. Эндиликда улар автобусларга ҳам ҳужум қиладиган бўлишди. Яқинда иккита номаълум қуролланган шахс Ростов-Таганрог йўлида банкдан пул олиб қайтаётган автобусга ҳужум қилиб, 291 миллион рублни ўғирлаб кетишган. Самолётда омади чопмаган бу «олғир»ларнинг автобусда омади чопди. Лекин ... «Бузоқнинг югургани сомонхонагача» деган гап ҳам бор.

Озод БЕК тайёрлади

Тулпорлар... Улар ҳам Аллоҳ яратган мавжудот. Курраи заминнинг безаги, она табиатнинг саҳоватли бир аъзоси. Улар тўп-тўп бўлиб яшайдилар. Курашдан иборат ҳаётнинг барча оғирликларини енгмоққа интилиб яшайдилар. Табиатнинг синговларидан ўтиб, ҳаётдаги ўрни учун курашадилар. «Вақт-одил ҳакам» дейдилар. Тулпорларга ҳам бу ҳикмат тегишлидек туюлади. Бугун шўх-ўйноқи бўлган тойчоқ бир кун келиб ҳаётдан сабоқ олади, тажриба орттиради, ёши улғайиб вазмин тортади. Йилқи ичра ўз ўрнини топади, шунда уларнинг шўхлиги, ўйноқилигини асовлигию, зийраклигини ёш авлод эгаллайди. Бу ҳол шундай давом этаверади.

Қай бири бу қийинчиликларга дош беролмай ҳаётдан кўз юмади. Матонатли сабру қаноатлилари эса яшамоқ лаззатидан баҳраманд бўладилар.

Р. Нуриддинов олган сурат.

«Мироға» хусусий корхона фирмаси тугатилади. Даъволар 11 декабргача Тошкент шаҳри Чилонзор даҳаси 6-мавзе 3 уй 39 хона манзили ёки 79-36-49 телефони орқали қабул қилинади.

Мамлакатлар, одамлар ва одатлар

БАНГОЛ СОҲИЛИДА

1981 йил 7 март тушдан кейин, Ҳинд уммони соҳилида жойлашган Мадрас шаҳридан — Маҳабалипурам оромгоҳига йўл олдик. Биз тушган машина Саванна минтақасидан ўтиб бормоқда. Ҳаво иссиқ ва қуруқ. Ўт-ўланлар қовжираб қуриган, дарахтларнинг барги тўкилган. Аммо сунъий суғориб туриладиган дарахтлар ва экинлар барқ ўриб ўсиб, яшнаб турибди.

Йўлнинг икки томони хурмозор. Баланд бўйли хурмо дарахтлари кўкка бўй чўзган. Хурмо дарахтлари бошқа дарахтлар сингари шохламайди, балки баланд устун каби тик ўсади ва фақат дарахтнинг тепасидагина узун-узун барглари ва меваси бўлади.

Йўлнинг чап-ғарб томонида Ҳинд уммонининг бир қисми бўлмиш Бангол кўрфази ястаниб ётибди. Кўрфаз баъзан кўриниб (йўл соҳилга яқинлашиб) қолади. Уммон суви кўмкўк.

Ҳавонинг соя жойдаги ҳарорати 33-35 даража бўлсада ҳаводаги намлик юқори бўлганлиги учун, Тошкентнинг 40 даражали ҳавосидан оғирроқ туюлади, одамнинг тинкасини қуритади.

Ёғингарчилик даври бошланиб, дастлабки ёмғир ёғиши — жала қуйиши билан манзара ўзгаради; ноябрь ойидан апрель-май ойигача ёғинсиз қақраб ётган ерлар сувга тўйинади, бир-икки кун ичида дарахтлар куртаклайди ва барг ёзади, ниҳоллар ўсиб чиқади, дарахтлар гуллайди, бутун борлиқ яшил либосга, хилма-хил гулларга бурканади. Шуниси диққатга сазоворки, бизнинг ўлкамизда, ўсимлик—мевали дарахтларда баҳорги бир ой мобайнида рўй берадиган ўзгаришга Ҳиндистоннинг саванна минтақасида тўрт-беш кун кифоя қилади.

Йўлда биз «Тимсоҳхона» (тимсоҳ питомниги)га кириб ўтдик. Питомник табиий ҳолда, ўзи ўсиб чиққан хурмозорлар ичида жойлашган экан. Тимсоҳхонада тимсоҳлар диаметри тахминан 10 метр келадиган доира шаклидаги махсус бўлмаларда боқилар экан. Бўлмаларнинг чеккалари атрофи баландлиги 1 метр келадиган тош деворлар билан ўралган. Бўлмалар тимсоҳларнинг «ёши»га қараб тақсимланган.

Бир бўлмада «чақалоқ тимсоҳлар» — тухумдан энди очиб чиққан болалари, кейинги бўлмада «ёш тимсоҳлар», яна бир бўлмада эса «ўсмир тимсоҳлар», бошқасида «вояга етган тимсоҳлар» боқилади.

Умуман тимсоҳлар барча иссиқ (тропик) ўлкаларда тарқалган бўлиб, дарё, кўл ва ботқоқликлардаги сувда яшайди. Тимсоҳ, хусусан, тунда фаоллашади. Тимсоҳлар асосан балиқлар, сувда яшовчи қушлар, малюскалар билан озиқланадилар. Сувни кечиб ўтаётган ҳамда сувлоққа келган ҳайвонларга, ҳатто йирик қорамолларга ҳам ҳужум қилиб, уларни тилка-пора қилиб ейдилар.

Тимсоҳлар урчиш пайтида ит вовуллагандек, баъзан бўкиргандек овоз чиқарадилар. Урғочи тимсоҳлар сувдан унча узоқ бўлмаган кўллар ёки ботқоқлик атрофидаги чириган ўсимлик қолдиқлари орасига 20 тадан 100 тагача тухум қўяди.

Баъзи мамлакатларда тимсоҳ гўшти истеъмол қилинади. Тимсоҳнинг териси жуда қимматбаҳо хомашё, ундан портфеллар, жомадонлар, сумкалар ишланади. Хорижий мамлакатларда айрим танноз аёлларнинг тимсоҳ терисидан тайёрланган сумкасиз кўнглини овлаб бўлмайди. Ҳиндистон ва Мисрда тимсоҳ муқаддас ҳайвонлардан ҳисобланади.

Тимсоҳлар хилма-хил бўлади. Осиёнинг жанубий ва жануби-шарқий қисмида хусусан Малайя оролларидаги дарёларнинг қўшилиш жойларида бўйи 8-10 метр келадиган улкан тимсоҳлар учрайди. Африкадаги Нил дарёси ҳавзасида яшайдиган тимсоҳларнинг бўйи 6-7 метрга боради.

Маҳаллий аҳоли овчиларга қирғоққа тузукроқ ўрнашиб тимсоҳларнинг чиқишини кутишга маслаҳат беришади. Орадан бир кун ўтгач, бўйи етти метр келадиган тимсоҳ қирғоққа чиқади. Аниқ мўлжалга олиб отилган бешта ўқ тимсоҳнинг миясини мажақлайди, овчилар тимсоҳнинг қорнини ёриб тарҳшунос М. Вуд худди шу йиртқичнинг қурбони бўлгандигини аниқлашади».

Улар одамларга, хусусан ёш бола ва аёлларга ҳужум қилади. Маҳаллий халқдан: «фалончининг қизи дарё ёқасида кир юваётган пайтда тимсоҳга ем бўлибди» каби гапларни тез-тез эшитиш мумкин.

Булғор сайёҳи Г. Георгиев Ҳабашистон билан Кения оралиғидаги бир кўлда рўй берган воқеани шундай ҳикоя қилади: «Америкалик тарҳшунос (топограф) М. Вуд қирғоқдаги овдан кўнгли тўлмай, 50 метр чамаси кўл ўртасидаги оролга сузиб ўтади. У жойда М. Вуд ўнтача йирик балиқларни ушлаб, уларни ипга тизиб орқага қайтади. Сувга тушиб кетган балиқ қонининг ҳиди тимсоҳларни ўзига жалб қилади. Қирғоққа етай деб қолган тарҳшунос бирдан додлаб юборади... У баҳайбат тимсоҳнинг оғзида типирчилаб додлаганича кўздан ғойиб бўлади — тимсоҳ уни сув остига олиб кетади.

Сайёҳлар тушган автобус Маҳабипурам қишлоғига яқинлашади. Кўз ўнгимизда қадимги геологик даврларда пайдо бўлган қаттиқ-кристаллик жинслардан ўйиб ишланган улкан Будда ва фил ҳайкаллари намоён бўлди. Улар маҳаллий аҳолининг зиёратгоҳи ҳисобланади.

Ҳинд уммонининг Бангол кўрфази соҳилидаги хурмозорлар орасида жойлашган Маҳабалипурам оромгоҳига етиб келдик. Ўзбек сайёҳларини, қорачадан келган, баланд бўйли, енги калта кўйлак ва шорт (калта шим) кийган, кўзойнакли киши — оромгоҳнинг эгаси жаноб Янчшван кутиб олди. Жаноб Янчшван Тошкентда бўлган экан.

Янчшван мулозимларидан бири бизларни энг мўътабар меҳмон тарзида кутиб олиб, удум бўйича ҳар биримизга муқаддас Ганга дарёсидан келтирилган сувдан сепди. Иккинчи бир мулозим эса ҳар биримизнинг пешонамизга сариқ рангдаги қуюқ бўёқ суртиб чиқди. Ҳиндлар эътиқоди бўйича сариқ ранг ҳаёт ва қуёш рамзи ҳисобланади. Жаноб Янчшван пешвоз чиқиб бизни табриклади ва сайёҳлар гуруҳининг лидери (раҳбари)ни ўз ҳузурига таклиф этди. Мулозимлардан бири «жинчироқ» ва бир дона апельсин келтирди. Жинчироқ ёқилди, бошларимиздан айлантириб «алас-алас» қилинди ва ерга уриб синдирилди. Янчшван таклифи билан гуруҳ раҳбари бир дона апельсинни оёқ остига олиб эзди. Уларнинг эътиқодига кўра, шу билан бизнинг йўлимиз ёруғ бўлди, хатарлар бартараф этилди.

Маҳабалипурам оромгоҳи — жуда осойишта, сокин маскан. Хурмозорларда сайраётган қушларнинг ўзгача ва ёқимли овози, оромгоҳ яқинидаги уммоннинг мавж уриб жилваланиши кишининг кўнглини очади. Оромгоҳ асосан ажнабий сайёҳлар дам оладиган маскан. Оромгоҳга келганлар икки қаватли кулбаларда истиқомат қиладилар. Уйнинг деворлари хурмо баргидан тўқилган бўйрадан иборат, томларига хурмо барги тўшалган.

Хонанинг ичида барча шароит муҳайё: ювинадиган жўмрак, обизан (душ), совутгич (холодильник), салқинлатгич (кондиционер)лар ва алоҳида шийпон бор. Хонанинг ўртасида икки кишилик каровbooт «пашшахона» билан ўралган.

Хонага қурбақа, калтакесак ва илон кириб қолгудек бўлса, пашшахона уларнинг йўлини тўсади.

Мироҳтуқ МИРАБДУЛЛОҲ ўғли.

Ўзингизни билинг!

ТЎҒРИ БАҲСЛАША ОЛАСИЗМИ?

Катта ва кичик муаммолар бўйича келишмовчиликлар оилада тез-тез учраб туради. Ҳар доим ҳам бу баҳсни тўғри ҳал этишда ўз ва ўзганинг нафсониятига тегиб кетмасликни, чидамли ва бардошликни уддасидан чиқа оласизми?

1. Сиз ўз баҳсингизга учинчи шахсни аралаштирган бўлармидингиз?
   а) Ҳеч қачон, бу менинг шахсий муаммом.
   в) Аралаштирардим, чунки менинг ҳамроҳим ўз айтганидан ҳеч қачон қолмайди.
   с) Қачонки бақсимиз берк кўчага кириб қолсагина аралаштиришим мумкин.

2. Агар ҳамроҳингиз сизни концертга таклиф қилсаю у ерда чипталар сотиб бўлинган бўлса сиз нима деган бўлардингиз?
   а) «Сиз билан энди бошқа ҳеч қандай концертга бормайман».
   в) «Ноқулай вазият» лекин нима ҳам қила олардик».
   с) Бундан кейин олдиндан чипта олиб қўямиз».

3. Ҳамроҳингиз ўз кийимларини ўтирган жойида қолдириб кетса нима қилган бўлардингиз?
   а) Жаҳлим чиқса ҳам йиғиштириб оламан.
   в) Қачон ўзи йиғиштирмагунча қўл теккизмайман.
   с) Нимага ўзи йиғиштирмаслигини сўрардим.

4. Жаҳл қилганингизда ўзингизни қайси жониворга ўхшатган бўлардингиз.
   а) Мушукка
   б) Товусга
   с) Ҳўкизга

5.Чиройли қилиб безатилган қирол саройида ким бўлишни хоҳлардингиз?
   а) Ҳовли хизматчиси
   в) Қиролича.
   с) Бош қўмондон.

6. Базм чоғи ичиб олган меҳмон кўйлагингизга пивони тўкиб юборса сиз нима қилардингиз?
   а) Тозалашга бериб, пулини унга тўлаттирардим.
   в) Ўзим тозалашнинг ҳаракатини қилардим.
   с) Базмни ташлаб кетардим.

7. Мактаб даврларингиздаги ютуқларингизнинг сабаби нимада деб ўйлайсиз.
   а) Ғалаба ва мағлубият - бу табиат қонунидир.
   в) Мен ҳар доим энг яхши ўқувчилар сафида эдим.
   с) Энг кўп вақтимни ўқишга сарф қилардим

Спорт

«БИЛЛУР» МУБОРАК - «НЕФТЧИ»

7 ноябрь куни Олий Лига жамоалари футбол карвони сўнгги манзилга етиб келган бўлса, Ўзбекистон «Биллур соврини» ҳам куни кеча ўзининг муносиб ғолибини топди. Чемпионатнинг хайрлашув учрашувида муддатидан олдин чемпионлик унвонини қўлга киритган «Навбаҳор» клуби футболчилари Тошкентнинг «Трактор» чилари билан тўп суришиб 1:1 ҳисобида бир битимга келишдилар. Албатта футбол ишқибозларини Олий Лига жамоалари сафини тарк этадиган омадсиз клублар ҳам қизиқтириши табиий.

Маълумки, сўнгги тур мусобақаларигача Термиз Армия спорт клуби футболчиларининг номзоби аниқланган бўлса, якуний турди улар сафига Урганчнинг «Динамо» клуби футболчилари қўшилди.

Энди бевосита «Биллур соврини» мусобақаларига қайтадиган бўлсак, бу учрашув «Нефтчи» жамоаси ишқибозларининг ҳам «Пахтакор» жамоаси ишқибозларининг ҳам бир хилда ва ўйин давомида кўнгилларига ғулғула солиб турди. Бир сўз билан айтганда «кубокчасига» баҳс бўлди. 120 дақиқа давом этган бу муросасиз курашлар ўз ечимини топмагач, учрашув бош ҳакамл Рашид Айтиков ҳар бир жамоа 5 тадан жарималй тўп тепишни белгилади.

Нима ҳам дердик, спортда омад кўл келади, деганларидек севимли «Пахтакор» имизни бу ерда омадлари юришмади. 12 рақам остида ўйнаган «Пахтакор»чи Андрей Акопянцнинг зарбаси йўналишни англаган «Нефтчи» дарвозабони Вячеслав Филиппов ўз жамоасини иккинчи бор «Кубок» эгаси бўлишга мушарраф этди. Шундай қилиб ҳисоб 4:5...

Эслатиб ўтамиз, «Нефтчи» 1993 йил «Пахтакор» 1994 йил, «Навбаҳор» эса 1992-95 йиллар «Кубок» нашидасини сурган эдилар. Биз бу жамоани «Биллур соврин» билан қутлар эканмиз, мамлакат 4 карра чемпиони, бу йилги кумуш медал совриндори «Нефтчи» клубини Осиё Кубок эгалари кубоги учрашувларида ҳам мустақил юртимиз шарафини ҳимоя қилишларида омадлар тилаб қоламиз.

Н.АҲРОРОВ.

ЯНГИ СПОРТ МАЖМУИ

Қурилиш материалларини топиш ва келтириш қийинроқ бўлиб турган ҳозирги шароитда Термиз шаҳрида замонавий андозаларга мос, барча қулайликларга эга бўлган теннис корти мажмуи 8 ойда қуриб фойдаланишга топширилди. Ушбу спорт иншоотини бунёд этишда 736-қурилиш монтаж поезди, «Шерободканалстрой» тресги ишчи-хизматчиларининг хизмати катта бўлди. Бу ерда қисқа фурсатда 60 миллион сўмлик қурилиш-монтаж ишлари бажарилди.

Шарқона услубда барпо этилган спорт мажмуи 1600 ўринли ўйингоҳ (мусобақалар ўтказиладиган асосий корт), маъмурий бино, тўртта машғулот ўтказиш корти, кенг ва ёруғ меҳмонхонага эга. Бу ерга ташриф буюрувчиларга 60 ўринли ошхона, бар, сауна ва ювиниш хоналари хизмат кўрсатади. Теннис корти мажмуининг атрофи шаҳар халқининг ором оладиган жойи бўлиб қолди. Фавворалардан отилаётган сувга қараб кишининг баҳри дили очилади. Хуллас, янги спорт мажмуида шаҳар халқи ҳам спорт билан шуғулланишади, ҳам дам олишади. Яқин кунларда Термиз шаҳар ҳокимлиги ва шаҳар спорт қўмитаси ташаббуси билан бу ерда «Ҳавас-2» мусобақаларини ташкиллаштириш режалаштирилмоқда.

«Ишонч» мухбири.

ИШОНЧ

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир Саидакром САЙДВАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Л.ГУЛЬ, Э.ЁҚУБОВ, Ф.МУЛЛАЖОНОВ, М.ОТАҚУЛОВ, А.СИЛЕЕНКОВ, А.СУЛТОНОВ, М.ТЎЛАГАНОВА, Р.УБАЙДУЛЛАЕВА, Б.УМУРЗОҚОВ, А.ФАРМОНОВ, Ф.ХОЖИҚУЛОВА, Ҳ.ШАЙХОВ, Ф.ШОҲИСМОИЛ, З.ҚОДИРОВ.

Бош муҳаррир қабулхонаси — 56—25—36
Бош муҳаррир ўринбосари — 56—52—89
Масъул котиб — 56—52—78

БЎЛИМЛАР
Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт — 56—82—79. Ахборот ва спорт — 56—87—63. Маънавият ва маданият — 56—82—79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш — 56—85—43. Тижорат ва ҳуқуқ — 56—85—66.
ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Жиззахда —3—82—18. Наманганда — 6—22—10. Самарқандда — 35—64—24. Фарғонада — 24—58—43. Урганчда — 6—03—40. Қаршида — 5—33—71.

• Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
• Сешанба ва жума кунлари чоп этилади.
• Сотувда эркин нархда.

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Правда Востока» кўчаси, 24—уй.
• Нашр кўрсаткичи: 64560; 64561.
Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган.
• IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди Офсет усулида босилди. Формати А—2, ҳажми 2 босма табоқ.